

En Brugbar Danmarkshistorie

I det følgende vil vi kigge på Danernes historie med to formål:

1. Forstå hvem der over tid har bestemt i vort land og med hvilke motiver og mentalitet de har gjort det. Vi vil også se på hvordan magten er landet hvor den er.
2. Dynamikkerne i tidligere epokeskifte og dermed inspirere os i det store skift vi står midt i nu.

Historie kan beskrives som en kontinuerlig evolution, hvor lederskabet skifter mellem forskellige magtkonstruktioner. P.R. Sarkar analyserer magtkonstruktionerne som fire måder at kende verden på – fire grundlæggende verdenssyn. Hver epoke følges af en ny, baseret på et nyt verdenssyn. Det er modsætninger og stilstand i en given epoke, der skaber behovet og grundlaget for forandring. Hver epoke gennemgår derfor den samme bevægelse; progression, stagnation, antitese og derefter en ny syntese – epoke.

Sarkar mener, at mens de forskellige mentaliteter er flydende på det individuelle plan. Vi kan, livet igennem ændre vores tilgang til verden igennem uddannelse og nye realisationer. På det bioregionale plan gennemgår vi de forskellige epoker i en forudsigelig rækkefølge og med et forudsigeligt resultat. Hver epoke vil skabe nyt fremskridt, stagnere, blive modsagt og erstattet af den næste epoke. Det der skaber denne bevægelse væk fra stagnation er vågne medlemmer i bioregionen, der definerer en antitese, de beskriver den nye syntese og så skubber de på for at etablere det nye i vores samfund.

Det er en af Danernes exceptionelle evner; at skubbe på, at insistere på forandring og så at sætte sig ned og tale sig frem til fælles forståelse. Sarkar kalder tænkere/aktivister, der skubber på for forandring for Sadvipras – et sanskrit ord der betyder ægte intellektuelle, som er motiveret af at gøre godt. Folk der formår at tænke forbi egeninteresse og agere på vegne af fællesskabets interesser.

Det at kunne sætte egeninteresser til side, for kærligheden til ens land er essentielt. Det er et faresignal når magten bliver til en karriere drevet af egeninteresser. Specielt når vi står overfor store forandringer, som jo helt tydeligt ikke kan drives frem af egennytte.

Motiverne der driver os, betyder alt. Vi oplever i disse år resultatet af at nogle Danere blev bedt om at yde det ultimative offer, at gå i krig for vores land. De veteraner der kommer hjem fra de første krige vi har deltaget aktivt i siden 1864 er sårede på sjælen, alvorligt sårede på sjælen. De der kæmpede for Danmarks selvstændighed i 1864 og modstandsfolk fra anden verdenskrig måtte helt sikkert også kæmpe med krigens traumer, men de var helte og det må have gjort det nemmere at leve med traumerne. Et privilegie veteraner fra de krige vi er gået i sammen med USA om at kæmpe i de senere år, ikke har.

Vores problematiske storebror

Vi vil herunder se nærmere på USA og hvad der har drevet det land til at gå i krig mere end 150 gange (afhængigt af hvordan man tæller) i sin historie for at sikre deres ekstraktive økonomiske udviklingsmodel.

Det er motivaksen vi bør holde nøje øje med når en epoke går på hæld, når lederne tilter for meget i retning af egeninteresser, så udsultes det fælles og balancen tabes. Det er netop balance som er Sarkar's ærinde med hans cykliske forståelse af historiens udvikling; vi skal hele tiden holde øje med balancen i tingene.

Nogle mener, at der skal vold til for at skifte epoke, altså at ønsket om en bedre fremtid, forklarer og undskylder vold. Sarkar er lodret imod, vold skaber ikke fremskridt – vold skaber vold. Det kan dog ikke udelukkes, at rejsen fra den ene epoke til den næste foranlediger fysisk vold. Når besindige borgere skaber et troværdigt alternativ for den næste epoke, risikerer vi, at de der opretholder den stagnerende epoke, motiveret af egeninteresser, bruger vold til at undertrykke det nye. Dermed bemyndiges de der arbejder for den nye epoke, til at forsvare sig mod volden.

De forskellige epoker og deres dynamik

Epokerne, kaldet Varnaer, domineres af en bestemt måde at kende verden på, kollektiv psykologi, episteme, verdenssyn:

- Arbejder, mennesket domineret af natur
- Kriger, kæmper med og dominerer natur
- Intellektuel, intellektuel kamp og dominering af ideer
- Kapitalist, penge dominerer ideer og natur

I det følgende vil vi bruge denne cykliske forståelse af historiens udvikling til at beskrive den danske historie.

Kilderne til den danske historie er der ikke mange af, de fleste er arkæologiske og derfor har vi typisk delt historien op baseret på de materialer, der er brugt i de ting vi har fundet – sten, jern og bronze.

Her interesserer vi os mere for magten og den mentalitet, der har været dominerende. Hvad har motiveret magten og med hvilken mentalitet. Vi vil bruge denne analyse til at åbne for forandringsmuligheder i den situation vi nu står i. Hvis vi skal lykkes med at skabe et bæredygtigt samfund, skal vi trække på alt hvad vi har lært og alt hvad vi har kært.

Som sagt så går hver epoke går fra progressiv, til stagnation, opbygning af antitese og så frem til en ny syntese. Der er en forudsigelighed i hvilken rækkefølge det sker og en klar rolle til de Sarkar kalder Sadvipras, der illustrativt befinder sig i midten af cirklen, eller i midten af Vé'en, i et Daner perspektiv. Sadvipraernes rolle er at identificere stagnationen, formulere antiteser og arbejde målrettet med at etablere alternative måder at være i verden på og således demonstrere den nye syntese.

Sadvipras forventes at fremelske alle fire varnaers kvaliteter i sig selv og ikke være bundet af en given epoke. Det giver dem evnen til at se forbi den dominerende mentalitet i samfundet. Derudover er deres motiver helt centrale; uselvskhed og utrætteligt arbejde for det fælles bedste, er hvad der får en sadvipra op om morgenen.

Danerne som folk har været privilegeret med mange sadvipras igennem tiden. Vores jantelov, vores stamme mentalitet, betyder at de der bliver fór forelsket i sig selv, stille og roligt bliver sat på plads af fællesskabet. Vi bruger ironi, vi bruger subtile hentydninger, til de der kan det hele på den halve tid.

Danerne kan i den grad finde ud af at arbejde sammen ud fra en ydmyghed overfor fællesskabet. Dygtige ledere i Danmark er ikke dem der går alene, det er dem der får gruppen til at arbejde godt sammen og inspirere alle til at realisere og bruge deres potentiale. Det er en dyd, en kulturel kvalitet der har reddet os fra megen lidelse, og skal redde os fra megen lidelse i den transition vi nu står overfor.

Hvis udviklingen er cyklisk, er vi så fordømt til at gentage de samme fejltagelser igen og igen? Nej. Vi kommer for hver runde lidt tættere på midten af cirklen, tættere på en mentalitet hvor vi i højere grad motiveres af det fælles bedste og balancen imellem hensynene. Vi lærer for hver runde i historiens store karrusel.

Bevæger vi os altid medsols (med uret) i den sociale cirkel? Nej. Den ene epoke vil blive efterfulgt af den næste, men af og til vil den foregående magtstruktur og mentalitet generobre magten, og vi vil opleve en modsols epoke. Et ofte brugt eksempel er Iran, hvor Shahan med USA i ryggen regerede i et kapitalistisk motiveret styre, det var pengemændene der bestemte. I den periode var der relativ høj personlig frihed og stor økonomisk udvikling. Men i stedet for at bevæge sig igennem en reset af basis dyderne og videre til et krigersamfund, fik Iran et kontracyklisk repressivt religiøst styre. I det korte magttomrum der opstod da Shahan flygtede, tog Mullaherne magten. De baserer deres magt på brugen af deres intellekt, i form af en række dogmatiske religiøse læresætninger. Iran har nu i 32 år lidt frygteligt under dette repressive religiøse styre og mange kæmper for at bringe tingene fremad igen.

Når vi er i den bedste version af os selv og bringer vores bedste evner i spil, evner vi at transcendere epoken og dens logik. Vi sætter ord og handling bag den evige moralske udvikling, når vi ser en epoke stagnerer. Vi ser afstanden mellem den stagnerende epoke og der hvor vi ser vi burde være. Vores kontinuerlige moralske udvikling og handling giver os energi og tro på at vi kan handle os til sikringen af det gode liv – for os alle.

For mennesket er der struktur og der er valg. Der er både det skabte og der er evolutionen. Der er det givne og der er det vi stræber efter. Mennesket balancerer imellem denne åbenlyse modsætning; det materielle og det spirituelle, det at være domineret af det givne og samtidig søge transcendenzen, det at sætte os udover det givne og evne at tænke nyt.

Det er de, der står i Vé'ens centrum, der kan slå bro mellem det givne og det ønskede. Disse ledere skal forsøge at skabe en permanent revolution, aldrig acceptere ubalancen, lidelsen, stagnationen. Et oplagt eksempel er at vi i dag har et økonomisk system der baserer sig på materiel selvtilfredsstillelse som drivkraft, i en tid hvor vi helt åbenlyst er nødt til at tænke bredere.

Fra centrum af Véen skabes;

- en arbejdnernes revolution, når kapitalismen går fra innovation til kommodificering af alting,
- en kriger revolution når arbejdnernes epoke bevæger sig fra social innovation til politisk anarki,
- en intellektuel revolution når kriger kulturen bliver for centraliseret og stagnerer,
- eller en økonomisk revolution når de intellektuelle monopoliserer viden og fastholder os i dogmer på bekostning af økonomisk udvikling.

Det er de der står i centrum, der er ansvarlige for den kontinuerlige udvikling af samfundet. Gennem deres intervention bliver den cykliske bevægelse til en spiral mod Véen i centrum. Dermed sikrer vi at stagnerende epoker afsluttes uden alt for stor lidelse og dermed opnå en positiv civilisatorisk udvikling af vore samfund, der står over epokernes evindelige hjul.

Fra Hånden til Munden, 13.000-9.000 før vor tidsregning (f.v.t.)

For 13.000 år siden smeltede isen og på et eller andet tidspunkt derefter kommer nomader gående ind i Danmark sydfra og nordfra langs den norske kyst, for at jage rensdyrene som fulgte iskappens tilbagetog. Rensdyrene kan nemlig godt lide det koldt. De første mennesker kom altså gående hertil og levede på farten af det de kunne jage eller samle. Der hvor maden var, var de. Tiden er døbt jægerstenalderen.

Vi ved ikke meget om hvordan deres sociale struktur var, hvis de havde en. Vi kan regne ud at de flyttede sig efter maden, og at de derfor var underlagt naturens luner. De ejede hvad de kunne bære og derfor var livet usikkert. Det virker som om hierarkier ikke var en del af jæger/samler kulturerne, de havde en meget anarkistisk og jævnbyrdig måde at organisere sig selv på. Først med agerbruget får vi hierarkier.

Genetisk forskning viser, at vi har gener både fra stammer der indvandrede fra Rusland i øst, ned langs den norske vestkyst og videre til Danmark. Og vi har gener fra det sydvestlige Europa. De to gen-stammer bliver i de efterfølgende århundreder blandet godt og grundigt sammen. Vi kan se at folk fra Lapland har større lighed med dem der indvandrede fra Taigaen i Rusland, mens vi her i Danmark har en større lighed med dem der kom fra det Vestlige Europa.

Det skandinaviske menneske med lys hud og blå øjne fremelskes simpelthen fordi der er mindre sollys her. Mennesket er afhængige af sollys til dannelsen af D vitamin, med lyst hud optager vi sollyset bedre, derfor var der en naturlig selektion henimod lysere hud og blå øjne.

Første Krigersamfund, starter formentlig omkring 9.000 f.v.t.

Fra omkring 9.000 f.v.t. ser vi de første bopladser – metertykke affaldslag ved kystnære bopladser tyder på en mere defineret arbejdsdeling og social struktur. Man taler også om Maglemosekulturen, hvor man har fundet bopladser ved indlandssøer, store moser og åer. Den sidste del af epoken benævner man som Kongemose kulturen og Ertebølle Kulturen. Alle navnene kommer fra de steder hvor man har fundet bopladser. Kendetegnende for perioden er at mange af lig-resterne viser tegn på voldelig død. Man sender også de døde afsted med krigsredskaber, begravet ved deres side, så det tyder på en krigerkultur.

Fra andre steder i verden ved vi mere om disse første krigerkulturer, hvor klanen og stammen er omdrejningspunktet. Det er i denne fase af vores civilisatoriske udvikling at familien som enhed etableres, som fx betyder at børnene ikke længere alene var kvindens ansvar. I krigernes epoke udvikles et moralsk-socialt kodeks, baseret på menneskets unikke evne til at arbejde sammen og dermed give større sikkerhed i en farlig verden. Ved tæt samarbejde kan vi endog slå mammutter ihjel. Vi lærer at uddelegere opgaver til de med lige netop de rette evner. Klanen og stammen bliver omdrejningspunkt for en organisering, der beskytter de svage mod naturens luner.

Den første tro domineret epoke, Omkring år 4.000 – 2.800 f.v.t.

Vi slår os ned mere permanent, vi lærer at dyrke jorden. Indtil nu har alene set tegn på svede landbrug, altså hvor man brænder skoven af og dyrker jorden indtil den er tømt for næring. Nu begynder vi at etablere permanente cirkulære næringskredsløb. Den klassiske danske landsby ser dagens lys. I centrum er husene med husdyrene og et Tinge hvor vi taler om tingene. Lige omkring landsbyen er intensivt jordbrug. Længere væk er de såkaldte overdrev hvor husdyrene græsser. Og lidt længere væk er den alt omfavnende skov, hvorfra vi høster næringsoverskud til os selv, vores dyr og vores marker.

Vi har fundet remedier der tyder på en stærkt trosinspireret kultur, man har fundet rav, økser, mad og sågar mennesker der blev ofret til frugtbarhedsguder.

Den første handels- og pengedominerede epoke, Omkring år 2.800 f.v.t. – 536 e.v.t.

Igen har vi vores viden om perioden fra det vi har fundet i jorden. Vi ser enkeltgrave i stedet for klan/slægtsgrave. Landsbyerne og deres fælles bopladser bliver nogle steder til storgårde. I de velanlagte grave har vi fundet skeletter af sundere mennesker med bedre livsvilkår. Vi observerer en betydelig social forskel i gravene, nogle fattige andre ufatteligt rige. I gravhøjene i de såkaldte rigdomscentre, har vi fundet importerede luksusvarer i overflod.

Udover den store rigdom vi finder på storgårdene, finder vi stadig landsbyer hvor den cirkulære økonomi og det cirkulære ressourceforbrug fungerer fortrinligt.

Danerne organiserede stor drift af fx flintminer, producerede økser og dolke som vi eksporterede nordover, mens vi selv importerede og kopierede metalgenstande fra mellem og vest Europa. Handel var centralt for den øgede velstand.

Hen imod slutningen af perioden sker der store folkevandringer, specielt tilflyttende skandinaver fra øst og nord, men også indvandring sydfra – fx har man i de senere år kunne påvise at Jellingpigen kom fra Syd Europa. Hendes velbevarede lig blev fundet i en mose ved Jelling og DNA-undersøgelser har vist at hun formentlig blev syg og døde kort tid efter at være ankommet som brud til en rig Daner.

Omkring slutningen af denne periode finder vi i gravene de første tegn på at Asatroen vinder indpas. Epoken med stor international handelsaktivitet og stor velstand afsluttes i en stor klima katastrofe. Et vulkanudbrud i det nuværende Nicaragua i Mellemamerika henlægger Danmark i mørke og en 2-3 årig lang vinter i 536-38. Man mener at omkring halvdelen af befolkningen dør, stort set alle husdyr dør og de der overlever gennemlever et rent helvede.

Danerne gennemlever en kaotisk periode hvor man måtte leve fra hånden til munden på naturens præmisser. Vi ved ikke hvor længe denne leven-på-naturens-præmisser epoke varer, men vi kan se at den erstattes af en kriger epoke.

Den anden kriger epoke, omkring 550-1150

Efter den lange vinter hvor mange er døde og mange gårde blev forladt, opbygger vi igen et stammesamfund, hvor hver landsdel får sin egen kriger struktur. I denne periode videreudvikler vi det grundlæggende Danske

moralkodeks; familie, klan, landsby, stamme – alle for en og en for alle, ingen over – ingen under fællesskabet. Din eksistensberettigelse er hvad du er for stammen, du er ikke noget i dig selv, du er noget i kraft af den indsats du yder for din familie, din klan, din stamme. Det er en kriger kultur hvor ære og ordholdenhed er de helt centrale værdier.

Vi etablerer også nogle af de helt grundlæggende måder vi Danerne samarbejder på. En grundlæggende fællesskabsbaseret arbejdsmoral. Når du yder en indsats for stammen og vi gør noget sammen, deler vi udbyttet imellem os. Høvdingens fornemmeste opgave var at sikre at byttet blev fordelt retfærdigt blandt alle stammens medlemmer. Når der skulle bygges et skib, gjorde man det som en slags andelsforetagender, hvor ens bidrag endte med et forholdsmæssigt udbytte fra de vikingetogter skibet var med i.

I takt med at vi fik mere styr på den basale overlevelse på klan og landsby niveau, begyndte vi at slå os sammen på regionalt niveau og danne større stammer. Den stamme vi kender bedst, er de navnkundige Kimbrere, som Himmerlændinge stadig kalder sig selv, altså når de fortæller historier om sig selv. Vi husker også Kimbrerne, fordi de omtales på skrift hos Romerne. Kimbrerne gjorde så stort et krigerindtryk på Romerne, at Romerne skrev om dem.

Vi blev en krigernation, der kunne rejse langt ud og bringe velstand hjem til frænderne. I dag er vi måske mest stolte, sådan på den Hollywoodske måde, over at tage til England eller Frankrig, slå de lokale ihjel og stjæle med arme og ben. I dag er vi stolte af, at vi har stolt krigerblod i årerne. Og vi kan også være ret stolte af at de Danere der rejste ud på togter i stor udstrækning slog sig ned og integrerede sig i den lokale kultur og blev en del af de bioregioner de var kommet til.

Vi får i disse tider mere nuanceret forståelse af den tid, vi var ikke alle Vikinger. Her hvor vi står i dag, forenden af den anden kapitalistiske epoke, genbesøger mange den tid for at finde inspiration og nuancere vores verdenssyn. Nogle af inspireres nu af en dybere og mere nuanceret forståelse af perioden og hvad vi kan bruge derfra for komme nænsomt igennem den næste fimbulvinter.

Vi forstår nu at det at være Viking, var bare en af flere vigtige roller vi havde i stammen, for at få et retfærdigt samfund til at fungere. I dag ville vi nok kalde det en beskyttet titel, en vigtig funktion i fællesskabet, men der var andre. Ære, hierarki og retfærdighed er alle dele af den krigerkultur der blomstrede

og gjorde stort fremskridt og store bedrifter mulige. Her beskrives nogle grundlæggende andre rollefordelinger som muliggjorde en storhedstid for Danerne.

Sejd'en var personen (ja, de var ikke sexister!) der på magisk vis sikrede at alle perspektiver blev inddraget i væsentlige beslutninger. Vores forfædre beskrev perspektiver som de forskellige fysiske og mentale verdener vi lever i samtidigt – åndeverdenerne. Sejden sikrede at der var afstemt med alle verdenerne, inden man gjorde noget i den konkrete verden. I dag ville vi måske kalde det et forsigtighedsprincip, se alle nuancerne i en sag, inden vi bare kører på.

Lovsigeren var personen der kunne vores fælles historie og hvordan vi plejer at gøre tingene. Lovsigeren beskrives ofte som lidt irriterende, skal vi nu ikke bare komme videre og få det ordnet? Nej, ikke før vi har besøgt hvad der blev besluttet på Tinge sidste år, og hvordan vi altid har gjort.

Smeden, ja det var så personen der fik tingene gjort og bygget. Uden den person blev der aldrig rigtig bygget noget. Smedene omtaltes tit som troldpersoner, der formåede at få elementerne til at gøre som bestilt. Deres evner var nærmest lidt skræmmende for den tids stammemedlemmer.

Det kan på vor tids mennesker virke som uoverskueligt at skulle anlægge så mange perspektiver på en sag, i stedet for et forsimplet: „Er der penge i skidt?“ For at få forenet de mange perspektiver havde man da også et trick, en Vé, som nævnt tidligere.

Vores forfædre stak 9 grene i jorden så de dannede en cirkel – et vi. For at kunne træde ind i denne Vé, skulle man først lægge al strid og egeninteresse til side. Når man var trådt ind, skulle man ofre noget personligt værdifuldt til fællesskabet. Det fælles starter altid med et offer – med at give. Ask what you can do for your tribe, not what your tribe can do for you.

Herefter kunne man alene tale med stammens ve og vel for øje. Man kunne ikke komme med et nutidigt: What is in it for me. At afholde en Blot i en Vé, var første skridt på alle rejser. Danerne havde forstået det der med at forene kræfterne om fælles mål.

Senere blev de samme grundlæggende tanker mere mainstream, først en brugen af Tinge, som Landstinget og så Folketinget. At gå fra Vé, til Tinge til

Landsting var en naturlig progression, det lokale fandt repræsentation på næste niveau op.

De drivende kræfter af det naturlige nedefra-og-op demokrati er; at lægge dine egeninteresser til side for fællesskabet – uegennyttighed, og på den anden side at huske at inddrage alle perspektiver og interesser i enhver beslutning, altså et forsigtighedsprincip. Levebrødspolitikere med et stort fokus på at få ret, fremmer ikke disse grundlæggende søjler i demokratiet. Det vender vi tilbage til.

Vikingerne etablerede en kolonialøkonomi light. Vikingestammer der tog på røvertogter, repræsenterer den simpleste form for ressource tyveri. De kom snigende, slog hårdt og først, for så at stjæle slaver, råstoffer, guld og den slags med hjem. Det var sådan kolonialøkonomien startede i Danmark.

Hjemme i Danernes land blev der mindre konflikt – at stjæle fra nabostammen herhjemme var der mere bøvl i – nemmere at slå sig sammen om at stjæle længere væk. Og det gjorde de så, i England, langs kysterne i det nordvestlige Europa, langs floderne i Rusland og helt til Canada. Deres skibe og deres mod bragte dem langt omkring.

Flere steder slog de sig ned som immigranter. De var den slags immigranter der ret hurtigt integrerede sig og forenede deres sociale og økonomiske interesser med lokalsamfundets. De fortsatte altså ikke med at sende ressourcer hjem til dem derhjemme, men lærte det lokale sprog og man blev en del af de samfund de var landet i. De forenede så at sige deres egeninteresser med de lokale, sådan med den brede pensel.

Danmark var født som en søfarende nation og de skatte man stjal med hjem, gjorde at udviklingen i Danmark, sådan rent materielt fik regelmæssige saltvandsindsprøjtninger.

Frem mod årtusindeskiftet, i takt med at stammerne fik mere og mere at gøre med hinanden, i takt med at transporttiderne blev kortere og handlen større begyndte Danernes stammer at slå sig sammen og danne et større fællesskab. Det var en general trend i Europa, stamme samfund blev til nationer. Jelling er et godt sted at tage hen, hvis man vil forstå denne overgang fra stammefund til nation.

Hvis du stiller dig på taget af Kongernes Jelling, et museum, så får du et interessant overblik. Gorm Den Gamles stort iscenesatte begravelsesplads ses

deroppefra i fugleperspektiv. Ifølge det førkristne verdenssyn bør en høvding begraves ved at placere hans døde krop på hans største skib, sammen med hans jordiske værdier, hvorefter man satte ild til skibet og sendte det til havs.

Ifølge den nye tro der så småt var begyndt at brede sig sydfra, kunne sikring af efterlivet bedst gøres i Guds hus, altså en begravelse fra en kirke og bisættelse i indviet jord. Så vidt vi ved, så var det Gorms søn Harald Blåtand, der gjorde Jelling til et PR stunt, et stort anlagt slåen ud med armene. Han ønskede at demonstrere Danernes magt, måske fordi Danerne var begyndt at opleve en trussel sydfra, Tyskerne var begyndt at røre på sig.

Gorm den Gamle lå allerede begravet i en gravhøj, der var rammet ind af en enorm tegning af et Vikingskib – sådan som det førkristne verdenssyn foreskriver. Harald indrammede sin fars gravhøj og gravskib med palisader og han etablerede en trækirke, hvortil han flyttede farens rester. Det hele ser vældig pragmatisk ud deroppe fra taget af Kongernes Jelling. Det ligner en religiøs helgardering.

Vi kan ikke sætte en præcis dato på hvornår Danernes stammer blev til Danernes rige; Danmark. Meget tyder på at der i løbet af den såkaldte Vikingetid ca. fra 800 til 1050, opstod en genkendelig national statsmagt. Vi har ikke entydige kilder, men vi ved at en stor nordisk flådehær hærgede England fra 865-878, stammerne havde slået sig sammen for at kunne slå englænderne. Danmark havde fået en national hær. Der skulle gå 1.000 år før Englænderne fik grundig hævn ved verdens første terrorbombning af København.

Den anden intellektuelt/tro domineret periode, ca. 1150- ca. 1600 tallet

Efter Gorm den Gamle har proklameret Danmark som et rige i cirka 965 (Jellingestenen), sker der over de næste 150 år en magtforskydning fra kriger-kongen til den katolske kirke og adelen. Mens kongen og hans følge er konstant på farten for at opretholde sig magt og ret til at opkræve skatter, etablerer den katolske kirke decentrale læringscentre.

De katolske klostre har den intellektuelle udvikling i centrum, lægekunst, bogudgivelsesmonopol, skrive /læse, landbrug, krigskunst. Det hele krydres med en religiøs tro, der skaber sit eget monopol på sandheden. Monoteismen berettiger fratagelse af individets, og i særdeleshed kvinderne, deres frihedsrettigheder. Frygt for en højere dømmende magt er virkemidlet.

Strukturelt gik Danmark fra at være et stamme-krigersamfund, til at blive en nation hvor krigerne var underlagt de intellektuelle – ministrenes og præsternes magt. Kongerne og Dronningerne sad ikke længere på deres troner fordi de havde vundet i tvekamp, de navigerede efter de intellektuelles bestemmelser. Uanset om de intellektuelle navigerede efter den nye gud og efter aristokratiets og deres rådgiveres selvproklamerede ret til at bestemme. De navigerede efter deres fortolkning af gud og tradition-bestemte dogmer. De intellektuelle fastholdt deres magtposition ved at bruge deres fortolkninger af frygten for efterlivets lidelse og adelens naturlige ret til at sidde på toppen af kransekagen.

Der er handel, men den styres af kongen og adelen som uddeler privilegier til en såkaldt købmandsstand i handelsbyerne. Købmændene handler mellem deres lokalsamfund og det europæiske marked, men er underlagt kongens bestemmelser, og kongen er underlagt de intellektuelles bestemmelser. Dette magthierarki ændres i den efterfølgende epoke, hvor handelsmændene tager over.

Transitionen til nuværende epoke

Vi tager lige her en runde omkring epokeskiftet den anden intellekt domineret epoke til den anden penge domineret epoke. Det er nemlig i epokeskiftet at linjerne bliver lagt for den efterfølgende epoke. Skiftene i landene i den Vestlige verden sker på lidt forskellige tidspunkter, men alle Vestlige lande synkroniseres ind i den pengedomineret epoke, således man i dag kan tale om dem som et samlet hele.

Retsstaten som antitesen til religion

Med Magna Carta i 1215 får Europa sin første grundlov, der tildelte rettigheder til (nogle) borgere og som sikrede repræsentation i magtens strukturerer for en del af befolkningen. Der har siden været en kontinuerlig udvikling af vores forståelse for hvordan staten legitimerer sin magt når dens magt ikke længere er gudgiven og frygt-baseret.

Magna Carta formaliserede hævdvundne rettigheder til rige hvide mænd i England, Kongen magt legitimeredes af disse mænds støtte, for de kontrollerede resten af befolkningen med hård hånd.

Staten legitimitet gik fra at være guddommelig, til at staten fik sin legitimitet ved at sikre individets materielle velstand og dets rettigheder. Rettigheder

der løbende blev tildelt flere befolkningsgrupper, efterhånden som de gjorde deres ret til et anstændigt liv gældende.

I slutfasen af den tros domineret periode er antitesen til den guddommelig legitimerede magt altså tildeling af umistelige rettigheder til borgeren og staten som ramme for individets materielle velstand.

I Hobbes (1588 – 1679) verdensbillede er det naturlige menneske drevet af en søgen efter tilfredsstillelse af egne behov, som til gengæld er uendelige. Hobbes tænkning betragtes af mange som liberalismens teoretiske grundlag. Statens legitimitet opnås ved indgåelse af en kontrakt, der indgås ikke mellem staten og borgeren, men mellem staten og individerne/borgerne samlet til en helhed. Staten, som suveræn magt, indgår så en aftale (grundloven) baseret på at alle borgere har repræsentation i den suveræne magt. Grundlaget for en nation er derfor ikke race, religion eller kulturelle værdier, men borgernes repræsentation i staten.

Et andet aspekt af Hobbes tænkning er menneskets eksistentielle frygt for døden, denne frygt bør bruges af staten til at straffe borgerens afvigelser fra aftalen – loven. Hobbes mener altså at frygt er et legitimt magtmiddel. Vores retssystem er stadig indrettet med det formål at straffe, på trods af at fagkundskaben er klar, det er rehabilitering og støtte til individer, der hjælper afviger tilbage i fællesskabet. Vi har lært, at menneskelig udvikling ikke i nævneværdig grad inspireres af frygt for straf, det er en form for misforstået hævngherrighed.

Lykketilstanden hos Hobbes „består ikke i at noget lykkes for én, men i at vor stræben stadig sætter frugt“, dvs. begær avler mere begær. Menneskets stræben bliver målet i sig selv og det højeste begær bliver begæret efter magt, eller det Hobbes kalder magt til mere magt, ikke efter mål, men efter midler til andre midler.

Tankerne har fungeret som fundament under den pengedomineret periode. En pessimistisk antropologi, der har udviklet sig til et begrænset materialistisk menneskesyn.

Ingen tvivl, ideen om det suveræne individ fremstår som en frigørende idé i slutfasen af den tros dominerede periode, hvor individets skæbne var underlagt guds repræsentanter på jord.

Et fokus på individets materielle velstand og nationens velstand har legitimeret statsmagten igennem den penge og handelsdominerede epoke.

Fra Tro til Konge

I Danmark ser vi blandt andet slutforløbet af de intellektuelles magt i 1536, hvor Kong Christian III gennemfører reformationen, som fratager de katolske præster deres reelle magt. De kan fx ikke længere opkræve skatter af den danske befolkning. Den protestantiske statsreligion bliver det nye normale. Den Lutherske tradition, med dens klare fokus på det enkelte menneskes ret til selvbestemmelse og dens eksistentielle rettigheder, flugter væsentlig bedre med Danernes livslove. Vi får en religion, der ikke er drevet af fremmede magters interesser.

I den intellektuelle epoke var Kongen også underlagt rigsrådet, hvor adelen udøvede sin magt. Rigsrådets magtposition afskaffes med den såkaldte Kongelov af 1665. Kongen kunne nu regere enevældigt. Disse to skift markerer slutningen på 700 års magtkamp mellem kirke, adel og konge. Hvor flyttede magtens centrum så hen? Svaret er dobbelt, til pengene mændene og til folket. I 1849 blev Kongeloven afløst af Grundloven, mens arvereglerne bestod, indtil tronfølgeloven blev ændret i 1953. Med Grundloven blev det enevældige styre på sigt afløst af demokrati. Et demokrati der indføres gradvist, men som var start til nu har været tolereret og fremmet af en underlæggende pengemagt.

Kongen agerer en slags overgangs styreform, han fravriker magten fra den Katolske Kirke og adelen, for at kaste sig ud i kolonialøkonomiske eventyr og tjener en masse penge.

Fra Konge til Penge

1600-tallet ser starten af den såkaldte merkantilisme, som med et nutidigt ord bedre kan betegnes som statskapitalisme baseret på en rendyrket kolonialøkonomi. Og her taler vi ikke alene om tyveriet af andre bioregioners naturlige ressourcer. Det er også drabet på et ufatteligt stort antal mennesker og en ufattelig massakre af den globale biodiversitet, der her initieres. En systematiseret brutalitet som vi stadigvæk kæmper med at erkende og så småt er begyndt at rette op på.

Snart udvikler pengemændenes magt over Kongen og de begynder at bruge staten som en understøttende magtbase, til gennemførsel af slaveri og brutal udnyttelse af andre bioregioner, for at fremme velstand blandt netop deres segment af verdens folk.

Dette ufattelige masse mord af hele civilisationer, baseres generelt på ideologier der på forskellig vis indsætter bestemte mennesker som de centrale

aktører i den planetære udvikling. Den vestlige dominans af verden er i løbet af de sidste 350 år blevet næsten total.

En af de grundlæggende overbevisninger som har retfærdiggjort vederstyggelighederne, er institutionalisering af racisme. At holde slaver var ikke nyt i 1600-tallet, det var almindelig praksis blandt kriger-nationer, man stjal rutinemæssigt slaver med hjem fra de besejrede. Det der var helt nyt, var ideen om den ene races gudgivne fortrin og ret over andre racer. Dette ufattelige menneskefjerne menneskesyn er den hvide mands tunge arv at bære.

I USA videreudviklede man konceptet med begrebet manifest destiny, som betyder at det er guds beslutning, at den hvide mand i USA skal lede verden og redde verden i sit billede.

Pas på med at få øjnene op for denne vanvittige idé, for så vil du se den udtrykt alle vegne; mænd der stadig tror at kvinder eksisterer for deres skyld, at det er ok at udslette hele landområder for al biologisk liv for at fordre en lineær vækstmodel. Der er mange eksempler på et døende syn på mennesket ret og rolle i verden.

1665 (Kongeloven) til nu

I det følgende vil vi se på den epoke vi nu lever i, frem mod påstanden om, at vi nu står for enden af den anden handels- og penge-styrede epoke. Vi står midt i en transition frem mod en ny regulering af vores moralske kompas, en ny forståelse af vor væren på planeten og en fundamental ændring af vores lykkebegreb.

Statens legitimitet og Universelle rettigheder

Statens legitimitet begrundes siden Hobbess ved;

Dens evne til at sikre den kontinuerlige øgede velstand for dens borgere. I dag truet af realøkonomisk stagnation, ulighed, ressource mangel, klimakatastrofer.

En kontinuerlig udvikling i borgernes repræsentation i staten og dermed magten. I dag truet af tilbagefald mod totalitarisme og religiøse dogmer.

Frygt som legitimerende magtinstrument. Vi tror mere og mere på menneskets positive udfoldelse. På grund af vores moralske og intellektuelle udvikling lader vi os ikke længere dominere af frygt.

En kontinuerlig positiv udvikling af borgernes suveræne menneskerettigheder både i bredde og dybde – som vi ser nærmere på herunder.

Tanken om at (nogle) mennesker har medfødte rettigheder har årtusind år gamle europæiske rødder. Rettighedstankerne kan spores helt tilbage til Oldtidens Grækenland, hvor den blandt andet finder udtryk i Aristoteles' statslære og i stoikernes forestillinger om en naturgiven lov for mennesker og dyr og heraf følgende naturlige rettigheder for alle (læs: nogle) mennesker. Denne ide om en naturgiven retsorden for alle (læs: nogle) mennesker blev overtaget af Romerretten og senere videreført i Kristendommens tanke om gudgivne rettigheder og en grundlæggende humanistisk samfundsetik.

Ideen om menneskets grundlæggende rettigheder og personlig frihed i Vestlig tankegang, startede altså i Grækenland med at være for de udvalgte få. Siden har vi kontinuerligt arbejdet for at udbrede rettighederne til alle mennesker og udvide hvilke rettigheder vi taler om. I slutningen af den tros domineret epoke breder forståelsen for at mennesket, alene i kraft af at være menneske, er bærer af visse umistelige rettigheder.

Et tidligt nedslag i udviklingen af umistelige rettigheder i det nyere tids Europa er Magna Carta, som blev skrevet i formentlig 1215 af den Engelske Konge og betragtes som den første grundlov i Europa. Grundtesen er, at Kongen med loven bekræftede allerede eksisterende rettigheder og praksisser etableret igennem mange år. Sagt kort kan man påstå at drivkraften bag skabelsen af Magna Carta, som også kongen (statsmagten) må underlægge sig, er de etablerede praksisser, der balancerer (nogle) borgeres interesser.

Kongen accepterede at respektere „frie (hvide og formuende) mænds privilegier“, at skulle bede om deres godkendelse for at indføre skatter, respektere deres ejendomsret (også af slaver), alt sammen underlagt processuelle garantier – retsstatsprincipper.

<https://vlex.es/vid/sovereignty-in-british-legal-doctrine-42178986>

Den grundlæggende forståelse af statens legitimitet, som noget der vokser ud af borgernes vilje og deres repræsentation, står i modsætning til Romersk

lovgivnings tradition, hvor det er parlamentet der suverænt beslutter lovene og igennem sit magtmonopol gør lovene gældende overfor borgerne. Parlamenterne i de to systemer laver lovene, det er repræsentationen og dermed legitimiteten der er forskellig. Den Romerske form for parlamentarisme spøger i baggrunden. Vi ser i disse tider flere og flere Vestlige stater, hvor den Romerske form for parlamentarisme vinder indpas.

For penge- og handelsinteresserne er den parlamentariske ramme, der udvikler sig efter Magna Carta, en nær perfekt magttramme at arbejde i. Kolonialøkonomien sikrer en større og større del af befolkningerne i de Vestlige nationer materiel velstand og vækst, derfor deres opbakning. Pengenes logik dominerer det politiske arbejde og kaldes den nødvendige politik.

Som vi skal gennemgå senere, bruger Napoleons i forlængelse af den Franske revolution militær magt til at „befri“ andre stater, legitimeret med etableringen af folkestyre og borgernes rettigheder. Alt imens kolonialøkonomiens logik og magtstrukturer etableres og ekspanderes.

Men rettighedsånden var ude af flasken. Med erklæringen om menneskerettigheder i 1792 i Frankrig, har udviklingen af universelle menneskerettigheder taget fart i Vestlig tankegang og praksis. Tankerne udvikler sig mod mere og mere universalitet.

Verden har specielt efter anden verdenskrig udviklet på ideen universelle rettigheder for alle mennesker. Men når disse har stået i modsætning til nationale egeninteresser, har visse nationale magter drevet et uophørligt konfliktniveau globalt. Der er en grundlæggende konflikt imellem nationalstatens ret til exceptionelle egen-rettigheder og universelle rettigheder for alle mennesker og alle bioregioner.

En iboende konflikt i den nuværende epoke, som Danefærd ønsker at Danmark skal gå forrest i at opløse, ved endegyldigt at acceptere universelle menneske og bioregionale rettigheder – uden undtagelse.

Danerne går i Krig

I de senere år, specielt efter 2001 er den globale orden som fx Den Europæiske Menneskeretskonvention og FN's Menneskeretserklæring kommet under pres fra nationalistiske tilbagefald. Fremskridtene mod skabelsen af en retfærdig global orden er under stort pres. Dansk deltagelse i det der reelt var

kolonialkrige i Irak og Afghanistan på Amerikansk initiativ, har udfordret vores livslove fundamentalt og undermineret den globale orden.

Tabet af menneskeliv i de to krige var meget større, end det selv de største pessimister ser som konsekvensen af Ruslands invasion af Ukraine. Vi overbeviser os selv om at det er vores interesse at se igennem fingre med at lederen af vores forsvarsalliance, USA begår det ene overgreb efter det andet: ulovlig overvågning, 16.000+ drone drab i strid med international lov og stribevis af interventioner, samtidig med man nægter at tilslutte sig den internationale krigsforbryderdomstol.

Flere Danske militærfolk har her under krigen i Ukraine forklaret, at danske soldater ulig Russiske aldrig ville acceptere en ordre om at bombe civile, heldigvis. Vores livslove har længe forbudt os at tjene på andres ulykke.

Det er helt tydeligt ikke de samme livslove der gælder i USA. I hans bog „Understanding Power“, gør Noam Chomsky opmærksom på at hvis de principper der galt i Nürnberg retssagen efter 2. verdenskrig blev gjort gældende i dag, ville alle amerikanske præsidenter siden Truman skulle hænges for krigsforbrydelser. USA nægter til stadighed at tilslutte sig den Internationale Straffedomstol, men rækken af overtrædelser af menneskerettigheder og folkeretten er lang, meget lang.

For details, see the Footnotes for Understanding Power, Chapter Two, Note 42. www.understandingpower.org/files/AllChaps.pdf

På trods af læk fra den Amerikanske efterretningstjeneste omkring hvad der reelt foregår, fastholder vi en uværdig samarbejdspolitik med USA, som agerer på en måde i verden, der slet ikke flugter med vore livslove.

Samarbejdspolitikken med USA har måske været opportunistisk for vores egen sikkerhed, men verden forandrer sig. Vi bør søge tættere og multilaterale samarbejder på ligeværdigt og lovligt grundlag. Hvis vi ikke snart effektuerer et sådant skifte, vil statens legitimitet tabes, med stor lidelse til følge.

Danmarks Økonomi

1600 tallets merkantilismes bedst kendte forretning er trekantshandlen. Man sejlede krudt og sprut fra København til Afrika, hvor man købte mennesker for krudt og sprut. Menneskene man havde købt, døde inden for ganske få år

som danske slaver. Hvis de ikke døde på vejen over havet, så døde de hurtigt i Caribien under en dansk pisk.

Den samme model brugte man også i Asien. Udover trekantshandel med slaver og varer, etablerede den danske konge virksomheder der levede godt som fast transportør af illegale varer (hovedsageligt opium) for den Britiske Kolonimagt. Det med at være transportør for kolonialøkonomien i fred og krig er et forretningsområde, som må siges at være noget Danmark har videreudviklet igennem årene.

Det er også i 1600-tallet at virksomheder får selvstændige rettigheder, der står over individets. Virksomhederne fik ret til brutal udnyttelse af den naturlige orden, som i tidligere epoker blev set som en del af den helhed – som vi mennesker respekterede og var afhængig af.

Med merkantilismen i begyndelsen af 1600-tallet, overtager pengenes logik alt. Pengenes logik underlægger sig moralske og religiøse hensyn, ja religion gøres til et magt-instrument på en helt ekstrem facon. Alle væsener, alle ressourcer tillægges alene nytteværdi for pengemaskinen, hvis der er profit i skidtet, så er det godt.

At kvinder og andre racer end hvid fratages deres eksistentielle rettigheder og alene tillægges værdi hvis de gør nytte i den hvide mands forretningsmodel er stadig ekstremisme. Selvom vi har grellere eksempler; tortur og de levende afbrændinger af kvinder, der ikke ville underlægge sig hvid mands logik. Et uhørt misbrug af mennesker og ultimativt til et grundsyn, hvor hele skabelsen er til for den hvide mands nydelse.

Når vi i 2022 stadig skal høre en hvid mand, begrunde sit monstrøse seksuelle misbrug af en sårbar kvinde med, at hun var psykisk ustabil – sårbar. Ja, så ved vi hvorfor unge mennesker føler de taler for døve øren til de ældre hvide mænd der stadig sidder på magten 400 år efter vi brændte kvinder på bålet. De mange nutidige moralske dilemmaer er grundlagt på Christian IV's heksebål og af hans slavehandel.

Merkantilismen institutionaliserede kolonialøkonomien som de vestlige nationalstaters forretningsmodel, en måde at rage enorme værdier til sig på. Danmark, var en af de Europæiske nationer der systematiserede dette tyveri på global skala. Christian IV og alle dem der tjente enorme summer på andres ulykke, stod for et veritabelt byggeboom i København. Danmark

fortsatte i 1600-tallet og det meste af 1700-tallet den politik, som Christian IV, var begyndt. Man sikrede sig kolonier og gav særlige privilegier til handelskompagnier for langdistancehandel og søfart.

Kolonialøkonomien har betydet uhørt destruktion af det naturlige grundlag for liv på planeten, uhørte forskelle i livsbetingelser for mennesker på planeten, men det har også betydet stor materiel udvikling. Set alene ud fra et vestligt perspektiv har denne materielle udvikling været så stor, at den har kunnet retfærdiggøre ødelæggelserne og stadig legitimere staten. Sådan ser verden ikke ud længere.

Nationalstaternes magteliter etablerede de virksomheder og strukturer der har domineret verden i 350 år nu, og som vi nu ser udfordret fra mange kanter. Kolonialøkonomien har naturligvis udviklet sig, men dens grundlæggende præmis der fratager lokale befolkninger retten til egne ressourcer og ret til at definere egen fremtid, er den samme.

Den ekstraktive økonomis globale dominans er ikke længere et resultat af vestlige staters direkte kolonialstyre, men drives i dag hovedsagelig baseret på en uhørt centralisering af den globale økonomiske magt. Pengenes logik overskygger snart alle andre hensyn. De transnationale finansielle systemer og selskaber fungerer som proto-stater, ofte med større magt end stater.

Kolonialøkonomien blev etableret ved legalisering og normalisering af systematisk vold, tyveri og kriminell adfærd. I Midten af 1800-tallet var opium den største globale handelsvare, det Engelsk domineret koloniale imperium blev bygget op som et „Drug Kartel“. De vestlige stater rigdom og magt blev skabt på ryggen af systematiske brug af vold mod de mennesker, man betragtede som lavere stående.

De grummeste af disse tanker er i dag utænkelige, men den ekstraktive økonomiske logik lever i bedste velgående. Et utal af bioregioner fratages stadig retten til egne råstoffer og egen udvikling. Et spørgsmål bør besvares – hvem kontrollerer langt de fleste af verdens ressourcer i dag? Den formelle kolonitids afslutning har ikke ændret på denne helt grundlæggende magtstruktur. De bioregionale befolkninger har i dag ikke mere bestemmelsesret over de naturlige ressourcer i deres midte end de havde under merkantilismen, snarere tværtimod.

Danmark går en anden vej

Det virkelig interessante er hvordan Danmark har gået enegang og smøget sig udenom den ekstraktive økonomis logik og skabt bioregional udvikling frem til Marshall lånene efter anden verdenskrig.

Danmark var med på første bølge af merkantilismen, hvor det Danske rige, med kongen i spidsen af kommercielle organisationer, stjal med arme og ben ude i verden. Vi troede på at vores race var andre racer langt overlegne, at vores kultur og samfundssystem var de andres overlegne.

Danmark var en kolonimagt, en relativ stor en af slagsen. Man kan argumentere for at de koloniale ambitioner går tilbage til dengang Danmark først blev en nation. Helt tilbage i 800-tallet erobrede Vikingerne store landområder, som siden delvist er blevet fastholdt som Danske kolonier. Derefter gik der salamimetode i den, vi måtte henholdsvis trække os eller blev skubbet af krigstab tilbage til en mere naturlig bioregional størrelse.

Fra slutningen af 1700-tallet begyndte vi en lang rejse i retning af bioregional udvikling, baseret på egne ressourcer, både de menneskelige og de naturlige. Vi ønskede og vi fik økonomisk uafhængighed af kolonialøkonomien i den andelsøkonomiske periode, fra slutningen af 1700-tallet førte vi en politik der gjorde os rige og stærke i os selv, uden at stjæle med arme og ben. Det startede med jordreformer som sikrede en mere ligelig fordeling af værdierne.

Vi fik det første skub i en anden retning da vi allierede os med Napoleon i Frankrigs europæiske krige. Vi troede at ved at alliere os med den stærkeste kunne vi slippe udenom, men Napoleons side tabte som bekendt. Det fik store konsekvenser og har siden formet en udenrigspolitik, hvor vi har søgt at alliere os ud af vores manglende evne til at forsvare vores nation og ved målrettet at arbejde multilateralt, for en global retsorden der kan sikre alle bioregioner.

Ofte betegnes tabet til Tyskerne i 1864 som vendepunktet i vores måde at være i verden på, men udviklingsmæssigt tog vi allerede i slutningen af 1700-tallet skridt, som har dannet skole for bioregional udvikling, været en inspiration for andre bioregioner der også har ønsket uafhængighed af fjern-ejerskab og fjern-styring af deres økonomi i en mere og mere centraliseret global kolonialøkonomi.

Danmark finder sig selv som bioregion, 1754-1882

*„For hvert et tab igjen Erstatning findes, hvad
udad tabes, det maa indad vindes.“*

– P. Holst, Dansk digter (1811-1893)

Den sidste halvdel af 1700-tallet er en kulturel og moralsk blomstringstid, hvor det rationelle vinder over kirkens dominans. Verden er ikke længere både skabt af gud og styret af gud. Guds skabelse er rationel og forståelig, menneskets rolle er at udforske og forstå skabelsens love og dermed leve bedre i verden.

En fundamental anden måde at se menneskelivet på udvikler sig og udvikler sig stadig. Indtil dette tidspunkt i historien har kirken og magtstrukturerne generelt fastholdt en skæbne-baseret forståelse af den enkeltes livsbane. De livsbetingelser man havde var bestemt af gud, og guds repræsentanter på jord udlagde ret og vrang.

Oplysningstidens giver os nyt håb, mennesket livsbane er ikke forudbestemt. I stedet bør det enkelte menneske gives optimale betingelser for at udvikle sine talenter og realisere sine potentialer, under ansvar overfor fællesskabet. Det er en vigtig balance at holde øje med; hvornår disciplinerer magtstrukturen mennesket til at følge en given livsbane og hvornår inspirerer magtstrukturen mennesket til at realisere sine indre potentialer. Kirkens – de intellektuelles – magt over menneskets skæbne, erstattes af et frihedsbegreb.

Frihedsbegrebet

Begrebet opstår oprindeligt som et eksistentielt frit valg af livsbane, under ansvar for fællesskabet. I den pengestyrede epoke, er der en evig uklarhed omkring hvad friheden skal bruges til; en eksistentiel fri-sætning af mennesket eller frihed til at forbruge. Det sidste, altså en reduktion af frihedsbegrebet til et rent materielt anliggende, er en passende logik for pengemagtens dominans i de vestlige nationalstater, da den materielle udvikling og mulighederne for materielt forbrug i ekstrem grad begunstiger medlemmerne af disse nationalstater.

Romerne havde sat normen med deres statsborgers privilegier, på bekostning af ikke-statsborgers rettigheder til frihed og materiel velstand. Hvem er

reelt fri og med hvilke privilegier – menneskerettigheder for alle eller for de udvalgte, er en central iboende modsætning helt frem til i dag.

Danernes går deres egne veje

Danmark oplever i 1700-tallet en magtforskydning fra Kirken og Adelen til pengemagt. Pengemagten der i sin yderste konsekvens reducerer mennesket til forbruger, motiveret af materiel selvtilfredsstillelse. Danmarks stærke traditioner og livslove har i perioden modereret dette livsmotiv, med vores opofrelse for fællesskabet, lighedsprincipper og evne til at samtale os frem til det fælles bedste.

Oplysningstidens starter en glidende overgang til demokrati uden de store sværds slag. Kongen går i dialog med befolkningen for første gang, vi går fra envejskommunikation fra magten til undersætter, til dialogens og det rationelles dominans. Vi bygger videre på Bottom-up magtstrukturer, som ligger Danernes folkesjæl nær, fra landsbyens tinge til folketing. Den samtale-båret magtforhandling ligger som en rygrad i Danernes DNA. Den enorme velstand kolonialøkonomien skaber i merkantilismens tid, skaber et økonomisk råderum, som efterfølgende i Danmark bruges til at skabe bioregional udvikling.

I Danmark udvikler vi økonomien nedefra og op, baseret på almen uddannelse, andelsbevægelse, retfærdighedssans og opofrelse for fællesskabet.

Den danske model er en mere demokratisk økonomi, der giver de under privilegerede muligheder for at ændre deres vilkår. En større del af befolkningen deltager skabelsen af det gode samfund. Et mere retfærdigt samfund er resultatet.

Sådan gjorde vi

Det starter med de store landbrugsreformer, der gennemføres i den sidste halvdel af 1700-tallet. De gør op med adelens magtmonopol og landsbyfællesskabet som beslutningsramme for dyrkningen af jorden. Der gennemføres en række reformer, der giver bønderne større selvbestemmelse over jord og produktion og dermed skabes fundamentet for en nedefra-og-op udvikling.

Jorden fordeles mere rationelt omkring gårde, der får et meget større råderum over dyrkningen af selvejet jord. Interessant er at reformerne ikke sker ved

diktat, men som modeller for transitionen som bliver brugt i det ganske land til en grundlæggende omlægning af det danske samfund – i respekt for lokalsamfundenes ultimative organiserings ansvar.

I samme periode starter vi en lang rejse for almenuddannelse af hele den danske befolkning, uanset stand. Reformerne af det danske uddannelsessystem er fortsat i alle årene siden. Det startede med folkeskolen, med det gik langt længere. Oplysningstiden forplanter sig i vores tilgang til viden, vores kultur, religion og magtstrukturer.

Grundtvig lægger de næste spor ud med planerne for højskolebevægelsen som vidensdelings mastodont allerede i 1830. Den første højskole åbner i 1844 i Røddinge, men det er først efter 1864 at højskolebevægelsen tager fart og får „sit gennembrud som led i et nationalt genopbygningsprojekt“ (natmus.dk). Hele denne udvikling er forudsætningen for skabelsen af en dansk lighedskultur og samarbejdsånd.

Husmændene, der af herremændene blev fastholdt i fattigdom efter stavnsbåndets ophør, skal uddannes og have muligheder for et ordentligt liv. Det er deres uddannelse, der lægger grundstenene for landbrugets udvikling i den Klassiske Periode for Andelsbevægelsen. Grundtvig formår at redefinere danskheden med følelser om retfærdighed og ydmyghed over for vores rolle i verden. På højskolerne lærer Danerne at samarbejde, baseret på respekt og tillid.

Den danske genopbygning skete ikke i negativ trods, men i afklaret oplysthed efter den ædrueligiggørende afklapsninger, som vi blev udsat for op igennem den første halvdel af det 19. århundrede frem til 1864.

Højskolebevægelsen og skolereformerne skabte en national lærings- og værdi-ramme, baseret på vores livslove. Vi fandt en balanceret måde at indtænke hensynet til det fælles i vores udvikling. Den almindelige Daner ser på egoistisk selvtilfredsstillelse med skepsis. Det er ikke pænt at blære sig med rigdom. Vi afstemmer altid vore egeninteresser med stammens behov. Vi er stolte af at gøre godt for hinanden. Vi er ikke stolte af at tage fra hinanden.

Vi har måtte kæmpe for det

Efter tabet af store dele af den dansk-norske flåde i 1801 og afskeden med resten af den danske orlogsflåde efter terrorbombningen af København i 1807 mistede Danmark de facto sin evne til at håndhæve sit territoriale

herredømme på søen og understøtte sin kolonialøkonomi med militær magt. Danmark mister et udsultet Norge ved Freden i Kiel i 1814 og efter tabet af Slesvig-Holsten i 1864, var Danmark for alvor i knæ som stormagt. 1864 konstituerede et regulært traume for den tidligere så mægtige kolonialmagt, men Danmark gik i selvterapi og indgik et omfattende program af selvransagelse.

Danmark fik altså seriøse tæsk to gange: Først af englænderne. Så af tyskerne. Vi var helt i knæ som nation, men vore forfædre gik sammen og skabte lokaliseret udvikling under parolen „hvad udad tabes skal indad vindes“ med specifikt fokus på andelsbevægelsen. Vore tipoldeforældre arbejdede tæt sammen i tillid til hinanden og skabte brugsforeningerne, sygekasserne, andelsmejerierne og meget, meget mere. Det handlede ikke om, hvor stor en gård man havde, men om at få gjort ideer virkelige og deles om resultaterne. Perioden var en vækkelse og udgør grundlaget for den danske optimisme og evne til at tage ansvar for egen udvikling

Vi udvikler, vi stjæler ikke

Den frie tænkning og demokratiet sikrer Danmark en uforlignelig positiv udvikling efter 1864, vi vender det endelige tab af kolonialtidens økonomiske fordele til vores styrke. Hedens opdyrkning er et rigtigt godt eksempel på hvordan vi på tværs af stand og rigdom kan arbejde sammen for det fælles bedste. Inden begrebet bio-region overhovedet var tænkt på, starter Danmark med at udvide sit ressourcegrundlag, blandt andet igennem hedens opdyrkning.

Dalgas havde kæmpet en brav kamp for at få sat skub i opdyrkningen af heden, men det var først i 1890 projektet for alvor tog fart da Holger Petersen, en rig grossist fra København, investerede i Baldersbæk og opkøbte en masse hede jord omkring godset. Det var med den jord og de midler som grossisten kunne investere i anvendelsen af Dalgas' dybdepløjning teknikker, at projektet reelt kom over rampen.

Holger Petersen trak flere rige københavnere med ind i projektet. Samarbejdet mellem Dalgas og Holger Petersen er meget dansk, vi samarbejder om at skabe dansk udvikling. Forøgelsen af det dyrkbare areal var betragtelig, „i 1861 var 34,5 % af arealet dækket af sand, moser og kær samt især heder og lyngbakker. I 1907 var kun 18,4 % af arealerne ikke kultiverede.“ <http://>

danmarkshistorien.dk/historiske-perioder/det-unge-demokrati-1848-1901/danmarks-udstraekning-arealer-og-infrastruktur/

Interessant at opdyrkningen af heden først tog fart da en grosserer Holger Petersen gik ind i det. Dalgas havde ikke fået penge af staten til projektet, det var først i 1890'erne med Holgers indtog at det tog fart med opdyrkningen. Holger Petersens motto var, hvis man har evnerne, har man forpligtigelsen. Hermed illustreres hvordan et fælles samfundssind er en stor del af den nødvendige motivation for bio-regional udvikling. Opdyrkningen af heden konstituerer, hvad vi i dag vil beskrive som en bioregional udvikling, at tilføre så meget værdi som muligt til de ressourcer som regionen besidder, og dermed skabe værdi for hele bioregionen.

Den klassiske periode for Andelsbevægelsen, 1882-1951

„1882 markerede således startskuddet til en lang institutionaliseringsproces... Med strategien fra 1880'erne blev grunden nemlig lagt til såvel et landbrugsindustrielt som et landbrugspolitisk kompleks samt en organisatorisk sammenvævning af de to, hvilket – i samspil med tætte relationer til regering, folketing og centraladministration – gav dansk landbrug et enestående koordineringspotentialle.“

– Jan Holm Ingemann, „Andelsorganisering i det landbrugsindustrielle kompleks“ (Institut for Økonomi, Politik og Forvaltning, Aalborg Universitet)

Ofte i den danske politiske debat tales der om hvad danskhed er. Alle nævner i den forbindelse vores andelshistorie, som noget af det der gør os unikke. Meget lidt tales der desværre om hvordan vores andelshistorie kan hjælpe os med at møde de udfordringer vi står overfor i dag. Udfordringerne som den spekulative og centraliserede økonomi giver os, udfordringen som udspringer af vores manglende forståelse af vores forbundenhed med den natur der føder os og udfordringerne som et skævvredet Danmark giver os.

De store omstillinger, som i dag presser sig på, ses alt for tit som en byrde fremfor en mulighed. For at indgyde nyt håb og skabe større fælles fodslag omkring omstillingen, har vi meget at lære fra vores egen andelsøkonomiske historie.

Den demokratiske og decentrale andelsøkonomiske organisering skabte rammen for Danmarks solide økonomiske vækst i et århundrede uden gældsætning. Dette samtidig med en kontinuerlig forøgelse af det danske ressourcegrundlag, både skov og det dyrkede areal voksede i perioden. Den bio-regionale økonomi er netop dette, at man skaber størst mulig selvforsyning og eksporterer varer med så høj værditilførsel som muligt, baseret på de ressourcer, naturlige og menneskelige, der findes i bioregionen. Den bio-regionale udviklingsmodel står i skarp kontrast til den koloniale udviklingsmodel. Bioregional udvikling baserer sig på regionens geografi, kultur, ressourcegrundlag og alt overskyggende respekt for nationens eksistentielle rettigheder, i sin økologiske helhed.

De store økonomiske vanskeligheder som Danmark havde under krigene i begyndelsen af 1800-tallet, kulminerende med den såkaldte statsbankerot i 1813, hyperinflation og stor statsgæld skubbede den danske stat til grænsen. Man strøg gælden med et pennestrøg; slettede alle fordringer mod staten, man kunne simpelthen ikke betale. At slette statsgæld er noget som mange såkaldte udviklingslande har forsøgt efter kolonitidens ophør, men er blevet forhindret i at gøre. I Danmark fulgte man gældssaneringen op med yderligere folkeskolereformer, hvorved alle danske børn kom i skole. Vi satsede på at udvikle vores menneskelige potentiale så bredt så muligt. Startskuddet var givet til guldalderens store satsning på den almene dannelse.

Det bio-regionale Danmark opnår en ny kulturel selvforståelse, baseret på tillid, respekt, samarbejde og opofrelse for fællesskabet, men også en fællesskabskultur med stor respekt for regionale forskelle og mindretal. Denne selvopfattelse stod i skarp kontrast til den koloniale selvforståelse, som baserer sig på magt og herrementalitet. Vores nedtur blev vores styrke og vi byggede med flid og stort samarbejde en stolt og stærk nationalstat op.

Denne udvikling er forudsætningen for skabelsen af den danske lighedskultur og samarbejdsånd. Den stærke bioregionale selvbevidsthed handler om følelsesladede overbevisninger, vi er danske fordi vi føler os danske. En sådan selvbevidsthed understøttes af fælles mål, som også ser den enkeltes interesser i lokale og nationale sammenhænge. Elementerne af dette positive fællesskab kender vi. Vi lagde grunden i en kulturel vækkelse, vi organiserede økonomien ud fra disse kulturelle overbevisninger – andelsvirksomheder. Vi frasagde hen ad vejen brugen af fysisk magt som udviklingspræmis.

Det er historien om en magtfuld nation der blev slået og fandt ny styrke i et stærkt fællesskab. I perioder hvor vores nation har været under angreb, verdenskrige, globale økonomiske nedture, immigration osv. har vi søgt sammen om det nationale fællesskab. Det er nødvendigt at samles som nation i svære tider.

Fra 1880'erne ser vi kultiveringen af denne samarbejdende ånd, som grundlaget for et særdeles succesfuldt alternativ til ekstraktive økonomiske model. Perioden er kendetegnet ved, at økonomiens deltagere tager ejerskab over økonomien:

Andelsorganisering af fødevareindustrien skaber uhørt og demokratisk økonomisk udvikling. Producenterne bemægtiger sig den ene halvdel af værdisystemet ved husmændenes ejerskab af landbrugets forædlingsindustrier. Mens forbrugere bemægtiger sig den anden halvdel som eksemplificeret af brugsforeningernes historie.

Arbejderbevægelsen opnår stor indflydelse på virksomhedernes praksis, lønforhold med mere. Fagforeninger får meget mere magt.

Staten fordeler ressourcer i større og større grad for at skabe lige muligheder for alle Danere, ved gratis uddannelse, sikring af basale behov for alle og ved at fremme det demokratiske ejerskab af nøgleindustrier igennem forbrugerejerskab, ved at fremme rammevilkårene for andelsejerskab og ved en voksende offentlig sektor drevet af ønsket om at gøre godt – embedsværkets rolle gik fra at være til for at fastholde magten, til at arbejde for alles bedste.

Vores samlede ressourcegrundlag udbygges, ved fx opdyrkningen af heden.

Stor innovation og investeringer i udviklingen af vores viden og borgernes forståelse og deltagelse i samfundet generelt. Drevet frem civilsamfunds organisering i fx foreningslivet, højskolebevægelsen og ved store offentlige investeringer i almen forskning.

Det er et veritabelt økonomisk mirakel, som andelsbevægelsen tilvejebringer med sin demokratiske ejerskabsmodel, fællesejede -forsyningsselskaber, -forædlingsindustri og -eksportfællesskaber. Det historiske udgangspunkt er en europæiske landbrugskrise og udmeldelsen af den globale koloniale økonomi.

Hvorfor er andelsselskaberne så succesfulde?

Andelsbevægelsen udspringer af dansk mentalitet og kultur. Den samarbejdende ånd som kultiveres i perioden, er grundlaget for bevægelsens succes. Ved et fokus på samarbejde og tillid, frem for konkurrence og egeninteresse formår de danske andelsselskaber at organisere sig i en mere effektiv markedsøkonomisk model og opstille et reelt alternativ til den ekstraktive økonomiske model. Samarbejde og tillid er forudsætningen for vidensdeling og gensidig støtte, hvilket skaber en mere innovativ og produktiv økonomi. Derfor bliver Danmark rigt, vi tjener bedst mulig på vores fødevarereproduktion fordi værdiforøgelsen finder tilbage til kilden, bonden og lokalsamfundene.

En lokalt forankret og demokratisk styret økonomi har altså før været svaret på udfordringer af global karakter, og det er også i dag vejen frem til at adressere den økonomiske centralisering, som finder sted på bekostning af miljøet. Miljø er en lokal størrelse, og interessen for at vedligeholde et sundt miljø vil i udgangspunktet være stærkest lokalt. Lokalsamfundene har historisk være hyrder af den danske natur, det skal de være igen.

Hvad var det andelsvirksomhederne kunne, for at forstå dette skal vi kigge lidt nærmere på eksemplerne og den indre logik i andelsbevægelsen.

Koordineret samarbejde

Det var tillid, respekt og en positiv selvforståelse, der var det kulturelle fundament for andelsbevægelsen. Husmændene med små effektive bedrifter samledes i hele perioden om at skabe større og større værdi for dem selv og deres lokalområde baseret på en stor fællesskabskultur. De baserede den på respekt og jævnbyrdighed. Koordineret samarbejde og ikke subordoneret samarbejde skabte et dynamisk miljø hvor alles kvaliteter og anstrengelser blev bragt i spil.

Open source

Højskolebevægelsen satte scenen for vidensdeling og livslang læring, andelsforetagenderne satte det i forretningsmæssigt system. Danmark formåede i hele perioden at være ekstremt innovativ i udviklingen af fødevarerektoren. Man delte teknologiske og organisatoriske landvindinger hurtigt i et tillidsbaseret netværk af andelsforetagender, der gerne så hinanden lykkes. Når man fx gennemlæser jobansøgninger fra mejerister

i perioden, ser man tydeligt hvordan erfaringer fra et mejeri rejste hurtigt til det næste. Man mødtes fra det helt lokale til det nationale og man hjalp hinanden. Hvert eneste mejeri var vigtig for deres lokalområde, men var ikke i konkurrence med naboområdets mejeri.

Demokratisk Ejerskab

Alle danskere ved at et andelsforetagne er ejet af medlemmerne, og at vi stemmer efter hoveder og ikke høveder, altså et menneske en stemme. Vi ved at bønderne ejede hele produktionskæden frem til salg til butikkerne, ligesom forbrugerne ejede deres egne butikker. Men vi ved også at det har været reglen at forbrugerne har ejet de såkaldte nøgleindustrier; det gjaldt elektrificering, fælles vaskerier, kloakering, realkredit, de lokale sparekasser og mange flere.

Den forbruger drevne ejerform giver stabilitet og forsyningssikkerhed. Forbruger ejet infrastruktur og forsyningsselskaber understøtter en generel sund økonomisk udvikling. Disse selskaber bør derfor aldrig gøres til spekulationsobjekter, da dette blot vil øge de marginale omkostninger af den reelt værdiskabende produktion.

Medejer med hud og hår

„Uddelerpladsen I Maale Brugsforening pr Kerteminde er ledig fra 1. december. Sidste års omsætning i butiksvare 42.000 kr., i grovvarer 13.000 kr. Løn 6% af butiksvare, 2% af grovvarer + 100 kr. for lys og varme. Uddeleren skal svare til svind og kreditgivning og stille som sikkerhed kontant kr. 4.000. (annonce i Andelsbladet 1933, Fællesorgan for danske andelsforetagender)“

Studier af virksomheder globalt viser at produktiviteten stiger omkring 30% når medarbejderen er medejer og når deres arbejde er effektivt organiseret. Som medejende medarbejder deltager man i sin virksomheds tab og profit. Ovenstående annonce er et eksempel på hvordan man sikrede deltagelse i virksomheder på ledelsesniveau, der skulle lægges en alvorlig håndflade på kogepladen – ingen omsætning ingen løn.

„Skulde det vise sig, at nogen Leverandørs Mælk er forfalsket, enten ved Tilsætning af Vand eller andre Indblandinger, eller Mælken ikke leveres uskummet, eller at syge Køers Mælk blandes deri, eller Spandene ikke holdes rene, – da er vedkommende lukket ude af Interessentskabet, og Leverandøren er ifalden Mulct [bøde] af 10 Kr.“

(Interessentskabskontrakt Hjedding Andelsmejeri 1882)

Et andelsmejeri håndhæver kvaliteten af sine produkter – det enkelte landmandsmedlem blev smidt direkte på porten, hvis han/hun ikke holder hvad der er aftalt! Landmændene alene ejede mejerierne, ingen andre, som det bør være i et rigtigt andelsselskab. Det er jo præcis det der adskiller det fra andre virksomheder. Interessant var det at godsejerne begyndte at komme og banke på mejerierne for at få lov at blive medlemmer, andelsmejerierne drev bare en bedre forretning.

Andelsklynger

„Dansk Andels Ægeksport er producenternes egen forretning og yder derfor disse det fulde udbytte.“

Andelsbladet, Fællesorgan for danske andelsforetagender har følgende annonce på sin forside den 16. juni 1933.

For at andelsforetagender kan lykkedes har de brug for at arbejde sammen i tætte alliancer, baseret på et delt værdifællesskab – klart formuleret i ovenstående annonce. Udover at man igennem kommercielle alliancer sikrer sig størst muligt afkast af sin produktion, viser det sig også at det er nødvendigt at etablere hjælpefunktioner til driften af de enkelte andelsforetagender til marketing, finansiering, jura, forretningsudvikling, R&D og uddannelse. Igennem sådanne strategiske alliancer formåede andelsvirksomheder at konkurrere med ekstraktive mastodonter. Den enkelte andelsvirksomhed aggregerer sin konkurrence evne i fællesskaberne. Yderligere fokuseres de enkelte andelsvirksomheders drift, ved at flytte funktioner væk fra det enkelte andelsselskab, som ikke kan forventes at have alle ovenstående funktioner in-house. For øvrigt en praksis der stadig fungerer i bedste velgående i den danske andelssektor.

Hvorfor er andelsselskaberne så succesfulde – dengang som nu?

De passer til dansk mentalitet og kultur, eller rettere de udspringer af denne.

- Øget produktivitet
- Innovation
- Smidighed
- Vidensdeling
- Samarbejde regionalt såvel som nationalt

Det samlede resultat for Danmark i perioden var stabil vækst i vores levestandard, større lighed blandt befolkningen, flere af de basale menneskerettigheder funderet i lov, større biodiversitet – ja det er svært ikke at juble.

Men Danmark kom ud af anden verdenskrig moralsk såret, Vi kom igennem krigen langt nænsommere end resten af Europa, men vi var gået på kompromis med vore livslove, vores ære. I den efterfølgende periode slipper vi den materialistiske opportunisme helt fri. En materialistisk pseudo-kultur kommer til at overskygge vores ydmyge opofrelse for vores nation – det fælles underlægges ultimativt den enkeltes egeninteresser, med uhørt negative konsekvenser for vores demokrati, vores psykiske balance, vores natur og vores økonomiske selvbestemmelse.

Danmark tilbage i den ekstraktive økonomi 1951-2014

„Det var forståeligt og acceptabelt, at den amerikanske regering blandede sig ganske indgående i Marshall-hjælpens fordeling og anvendelse i hvert enkelt land, så længe dens sigte var at fremme den økonomiske genopbygning.

Men i Marshall-planens sidste år, hvor NATO-politikken var rykket frem som det centrale udenrigspolitiske tema, skete der en sammenblanding af Marshall-hjælp og forsvarspolitik, som vi bestemt ikke brød os om. Motivet var nu blevet at få gang i den danske oprustning.“

Erik Ib Schmidt, om 1951 – efter at have underskrevet, på Danmarks vegne, på aftalen om den sidste udbetaling af Marshall lånene. Schmidt var Departementschef i Finansministeriet fra 1962-75.

For lige at opsummere vores alliancer og placering i verden i denne globale handels- og penge-styret epoke. Under den direkte kolonialøkonomi tjener vi godt på bekostning af uhørt brutalitet og ødelæggelse. Vi allierer os med

Napoleon i slut 1700-tallet for at forsøge at sikre vores selvstændighed. Men da Napoleon og Frankrig taber, kommer Englænderne og terrorbomber København og stjæler vores flåde. Decimeret som global magt, tror vi dog stadig, at vi kan bide skeer med de store, herunder Tyskerne, der i 1864 endegyldigt får slået fast, at det kan vi ikke.

Da vi tabte 1864, foranlediger det en målrettet indsats for selvstændighed, der skulle sikre os mod svære tider og vi trækker os fra at forsøge at gøre gældende på den globale scene.

Da Tyskerne kom igen efter 84 år i 1940, gør vi ingen modstand og underlægger hele vores økonomi og produktionsapparat besættelsesmagts behov. Danmark bliver reelt en del af den Tyske krigsmaskine og mange flere Danere kæmper på Tyskernes side, end der gør modstand. Vi kan godt lide at tale om hvordan vi reddede Jøderne, men vi glemmer at vi langt henad vejen svigtede vores livslove.

Denne moralske dobbelthed gjorde os svage. Når vi følger vore livslove og handler derefter så er der vind i sejlene, vores overbevisninger og vore handlinger er i sync og giver os styrke. Når vi handler mod bedrevidende, gør det os svage, svage som nation.

Under krigen udvekslede Hal Koch og K.E. Løgstrup en række breve, hvor de debatterede det fortsatte samarbejde med den tyske besættelsesmagt. Hal Koch tøvede med nej'et til Tyskerne, fordi han mente samarbejdet med besættelsesmagten reddede dansk velfærd og danske liv. Mens Løgstrup var klar i sit nej, Dansken burde tage kampen op.

Løgstrup argumenterede i sine breve for, at når vi går på kompromis med vore livslove, er vi ikke reelt til stede og kan derfor ikke indgå samarbejdsaftaler med nogen.

Venskab og Strid – af K.E. Løgstrup og Hal Koch.

Inden krigen havde vi en stærk national identitet, støttet af en stærk selvstændig national økonomi. Krigsårene bliver starten på tabet af selvstændighed og en usund evne til at leve i dobbelthed uden ære. I dag kalder vi det nødvendighedens politik, men den bygger på løgne, fodnotepolitik og ikke mindst den dansk økonomis totale integration i en global ekstraktiv økonomi.

Dobbeltheden gennemsyrrer stille og roligt hele vores kultur og vores økonomi. Vi bliver en skødehund for den globale ekstraktive økonomi, samtidig med vi promoverer multilateralisme. Det repræsenterer et ultimativt moralsk skisma, som vi har levet med siden vi meldte os ind i kolonialøkonomien i Merkantilismens tidsalder i 1700-tallet.

Mens vi har været underlagt den brutale ekstraktive økonomiske dominans som USA og England systematiserer efter anden verdenskrig, har vi forsøgt os med at promovere globale alliancer baseret på retfærdighed og ligeværdighed på bioregionalt niveau. Det er det sidste, der gør Danmark speciel og respekteret blandt dem, der tænker frem mod en bæredygtig og retfærdig verden. Og ikke vores fortsatte deltagelse i den ekstraktive økonomi.

Vi Danere ønsker at leve i en verden domineret af ligeværdige alliancer, men efter anden verdenskrig valgte vi side. Vi tog Hal Koch synspunkt og har samarbejdet med og været allieret med en grundlæggende uretfærdig ekstraktiv økonomisk model. Vi havde under anden verdenskrig flæsk på bordet og har haft det siden. Vi vandt velstanden, men tabte selvstændigheden og måske også æren.

Det er vigtigt at have besættelsesårene og deres betydning med os, når vi ønsker at kaste lys over danskernes genmøde med den store verden efter befrielsen. Men hvad med befrierne? For at forstå Danmarks plads i efterkrigstidens verdensorden, er det værd at se på, hvilken verden krigen egentlig efterlod os.

Danmark orienterer sig naturligt mod de lande, der deler vores præference for markedsøkonomi og demokrati.

Befrielsen

Den danske befrielse i 1945 finder sted under britisk ledelse. Storbritannien og de Allierede har vundet krigen, men sejrens sødme efterlader de britiske befriere med en ganske særlig smag på tungen, og Storbritannien har allerede i årene op til sejren rigeligt at tygge på.

Efter krigen er det førhen så muskuløse Britiske Imperium i en tilstand af komplet udmattelse, men ikke kollaps. Imperiet står stadig, om end benene vakler under den før så standhaftige stormagt. Storbritannien kæmper med at

finde sit fodfæste i en ny verden ude af balance, og netop derfor har London længe haft øjnene rettet håbefuldt over Atlanten, mod USA.

Winston Churchills holdt en skælsættende tale i 1946 i Missouri, USA, i dag er den bedst kendt for den daværende britiske premierministers historiske beskrivelse af Sovjetunionens såkaldte „jerntæppe“ over Østeuropa. Men faktisk indeholder talen et andet og måske endnu mere interessant budskab. I sin tale opfordrer Churchill nemlig til en fornyet styrkelse af krigstidens anglo-amerikanske alliance, altså alliancen mellem Storbritannien og USA.

Allerede i 1943 leverer Churchill i en lignende tale ved Harvard samme budskab, hvori han bekendtgør sin vision for en reel union mellem de to stormagter. Churchills unionstanke inkluderer fælles mønt og fælles retssystem. Selvom det måske forekommer overraskende, hører Churchills position ikke til i periferien af britisk tænkning hverken under eller efter krigen. Tværtimod er forestillingen om et såkaldt „særligt forhold“ mellem Storbritannien og USA et helt centralt fikspunkt i den britiske selvforståelse nær enden af imperiets levetid og helt frem til i dag.

Det britiske rationale både under og efter krigen er ligetil: Imperiets styrke er nærvædet opbrugt og dets dage talte. Hvis Storbritannien skal bevare sin imperiale magt, er der derfor kun én mulighed i sigte – en ny anglo-amerikansk verdensorden. Den nye verdensorden har et elementært sigte at opretholde ekstraktive økonomi, uden at have nødt til direkte besætte de bioregioner som leverer råvarer og markeder til den.

Alliancen med på nuværende tidspunkt absolutte militær-økonomiske stormagt USA, som helt central. Bomberne over Hiroshima, Nagasaki og Vietnam, og mere end 100 koloniale interventioner med økonomisk-militær magt taler deres helt eget og selvstændige sprog.

Det „særlige forhold“ mellem Storbritannien og USA har strukturelle rødder i den fælles historie mellem de to nationer. I overensstemmelse med det Britiske Imperium fremsatte USA allerede i 1823 den såkaldte Monroedoktrin, der bekendtgjorde, at Latinamerika var USA's interessesfære (læs råvarer og markeder), og at enhver indgriben fra europæisk side ville betragtes som udtryk for aggression over for USA. Dermed var grundlaget for en fredelig sameksistens mellem de to imperiale magter lagt fast.

USA er historisk set en anden type imperial magt end Storbritannien. I den amerikanske selvforståelse består USA af „free entreprise“ rettere end statsmagt. Myten om „Manifest Destiny“ (amerikansk ekspansion) og ideen om den grundlæggende universelle karakter af „free entreprise“ har sammen ledt til en særlig såkaldt „Open Door“ tilgang til ekspansionen af det amerikanske imperium. Det tidlige USA ønsker at lirke det Britiske Imperiums lukkede økonomiske kolonialsystem op, således at „free entreprise“ kan få adgang på tværs af grænser (Open Door).

Den Kolde Krig sætter en ny sikkerhedspolitisk kontekst (konkurrence med Sovjet). Konflikten mellem USA og Sovjetunionen udspiller sig i en sikkerhedspolitisk konkurrence for indflydelse i en verdensorden, som i høj grad er organiseret efter en imperialistisk model. Dermed overtager USA og Sovjetunionen den imperiale struktur som Europa har efterladt.

Den nye sikkerhedspolitiske virkelighed begynder at gennemsyre hele den amerikanske konstruktion til en grad, hvor „free entreprise“ i højere og højere grad eksisterer i et afhængighedsforhold til Washingtons rå statsmagt.

Churchill er hurtig til at se den mulige forlængelse af det britiske imperium gennem et såkaldt angloamerikansk imperium. Churchills drøm bliver relativt lunkent modtaget i USA, hvor man langt hellere vil tale om international kapitalisme end imperium, men udfaldet er de facto det samme: fortsættelsen af en global ekstraktiv økonomi i konkurrence med Sovjetunionen. Perioden er kendetegnet ved en eksistentiel kamp mellem to politisk-økonomiske systemer.

Den nye globale magt

Den nye ekstraktive økonomiske verdensorden afkobler endeligt nationernes overherredømme over den globale pengemagt. En af metoderne er etableringen af den såkaldte off-shore økonomi. Helt strukturelt opretter både USA og England magtstrukturer baseret på økonomisk magt, som ikke længere er underlagt nationalstaternes kontrol, men afhængige nationalstaternes magt.

Denne magtforskydning skaber en grundlæggende ubalance i verden. En forbrugerkultur drevet frem af en spekulativ logik, tromler lokalsamfundenes og bioregioners ret til selvudvikling og ultimativt underminere demokratiets løfte om menneskets evne til at sætte sig udover snævre egeninteresse, for at handle i alles bedste interesser.

Konkret tildeles The City i London en helt speciel global position, herfra kontrolleres en række tidligere mindre kolonier, der formelt erklæres selvstændige af den engelske stat. Disse småstater, ofte østater erklæres nu off-shore og der indsættes „lokale“ regeringer og gøres til en del af en global finansiell struktur. Der er siden anden verdenskrig ikke vedtaget en lov i England, som ikke først er blevet godkendt over frokost med repræsentanter fra The City.

Derudover har alle Amerikanske interventioner siden 1950'ernes Guatemala haft det grundlæggende formål at forsvare den ekstraktive økonomi dominans. Det kan godt være, at der også har været andre motiver bag de mange militære interventioner, men det grundlæggende motiv har hver gang været at sikre økonomiske interesser.

I den penge og handelsdomineret epoke vi lever i, er den ekstraktive økonomiske logik nu så dominerende, at nationalstaterne langt hen ad vejen underlagt den finansielle sektors kreditvurderinger, en dårlig rating kan make-or-break en nation.

Som et af få lande i verden har vi den såkaldte AAA-vurdering hos verdens største kreditvurderingsbureauer som for eksempel Standard & Poor's. – Det vil sige, at Danmark bliver betragtet som en af de sundeste „forretninger“ i verden at investere i, siger Morten Granzau, Dansk Industri.

Off-shore økonomien er i dag så enorm, at ALLE FN's bæredygtighedsmål ville kunne finansieres med bare en 1% årlig skat af den. Noget vi som globalt samfund bare burde gøre, men ingen nationalstat eller global organisation foreslår det. Der er simpelthen intet globalt forum for den slags. Pengene til at løse ulighed, klimakrise og meget mere ligger lige foran os, men vi har som globalt samfund ikke magten til at samle dem op.

De globale institutioner der er blevet etableret siden anden verdenskrig, har simpelthen ikke mandat, og ingen nationalstat har endnu gjort det sit ærinde at gøre noget ved det. Vi mangler det neo-humanistiske fælles globale, der hvor vi ikke er nationalstater, hvis interesser er sat op imod hinanden, men hvor vi regulerer et globalt fællesskab.

Problemet vi står med, er at kolonialøkonomiens logik er det centrale problem i bæredygtighedskrisen, så enten underlægges off-shore økonomien vores overordnede globale målsætninger, eller også foranlediger kolonialøkonomiens hyper spekulative retning sin egen kollaps. Vi står

potentielt overfor et totalt kollaps af de civilisatoriske fremskridt vi har gjort os i hele denne epoke. Det er det grundlæggende generationsspørgsmål, hvordan reorganiserer vi os, mens vi eksisterer i en usund og ustabil økonomisk verdensorden?

Danernes rejse efter anden verdenskrig

Efter krigen bliver den nye version af kolonialøkonomien, som sagt omdrejningspunktet for den globale udvikling og Danmarks bliver gradvist integreret i denne amerikansk ledede blok, startende med Marshall lånene.

Vi er moralsk i knæ efter besættelsen, selvom vi bruger meget krudt på at fortælle historien om vores modstand og skynder os at glemme brunskjorterne der marcherede i de danske gader. Vi skynder os at klippe håret af de kvinder, som fulgte hvad regeringen havde pålagt dem; at modtage besættelsesmagten med åbne arme. Tyskerne købte alt hvad vi kunne producere af mad og materiel til deres krigsmaskine, og de købte det med gæld. Danmark nationalbank udsteder vanvittigt mange penge som lån til Tyskerne, med disse penge betaler Tyskerne for hvad vi leverer. Hvis Tyskerne havde vundet krigen, havde de nok ikke haft stort behov for at betale gælden, og da de tabte, kunne de ikke. Derfor var behovet for Marshall lånene så akut umiddelbart efter krigen.

Med andre ord vores landbrug og vores industrier arbejder under hele anden verdenskrig gratis for Tyskerne, så vi har et kæmpe hul i kassen efter krigen og derfor accepterer folketinget alle betingelserne i Marshall lånene. Vi ser os nødt til det. Vi dukker hovedet igen og pakker vores livslove og økonomisk selvstændighed til side, i en verden domineret af større magter end vores egen.

Erik Ib Schmidt startede sin karriere som ledende embedsmand for statsfinanserne, med at være den ansvarlige for fordelingen af de knappe ressourcer under krigen. Efter krigen udtrykker han stor bekymring over den af amerikanerne pålagte oprustning, brugen af gæld til at købe militærudstyr af amerikanerne.

Hans største bekymring er dog den lånefinansieret forbrugsfest som starter efter krigen. Han kan ikke få nogen regering, i alle de år han sidder som den ansvarlige embedsmand for den Danske Nationaløkonomi, til at bremse en historisk stor import af luksusvarer købt med gæld. Han er med rette yderst bekymret for Danmarks selvstændighed.

Marshall lånene er reelt det Naomi Klein senere har døbt sjok terapi. Den danske økonomi bliver integreret i den af USA domineret nye ekstraktive økonomis verdensorden. Den materialistiske kultur, der baserer sig på en amerikanisering af vores livsmål og livslove, får pillen til at glide ned.

Vi bøjer hovedet for tysken, og underlægger derefter vores finanspolitik og sikkerhedspolitik USA's.

Den økonomiske selvstændighed sættes til side, til fordel for en forbrugsfest baseret på gæld. På det sikkerpolitiske strækker dobbeltheden os helt ud af form i spændet mellem promovring af multilateralismen, som skiftende danske ledere formår at fremme internationalt, og på den anden side vores tætte alliancer med de nye ekstraktive-økonomiske magtstrukturer.

Den kolde krigs varme side

Den imperialistiske karakter af konkurrencen mellem Sovjet og USA udmønter sig i imperialistiske modeller for henholdsvis kommunismen og markedsøkonomien. Markedsøkonomien er kendetegnet ved centralisering af økonomisk magt gennem fjernejskab, drevet af et evigt stigende gældsudbud og den deraf følgende afhængighed af centralt dikterede mekanismer. Den centralisering af den økonomiske magt umuliggør reelt fri konkurrence, hvilket forhindrer en dynamisk og bæredygtig økonomi. Centraliseringen af den økonomiske magt, uanset om det er en statskonstruktion eller en privilegeret ejerskabselite der holder tøjlerne, er en pseudo- diskussion. De økonomiske mekanismer i en centraliseret økonomi er de samme. Det centrale for en bioregion er den demokratiske udvikling af vores økonomi, der skal sikre at den er velfungerende og selvfølgelig at det økonomiske system er gavnlig for samfundet.

Danmark oplever en gradvis omlægning til en gældsøkonomi, hvilket underminerer andelsmodellen, eftersom gældsætningen centraliserer den økonomiske magt. Gældsrevet økonomisk udvikling kan ses som et udtryk for imperial strukturering af økonomien, fordi den dels centraliserer magten og ejerskabet, dels fordrer vækst (den økonomiske term for ekspansion) og dels baserer sig på udnyttelse (fjernejskab), som jo er de samme grundpiller som i imperialismen.

Nationalstater har i århundreder lånt penge, baserer på nationens fælles kaution for disse lån. Man lånte guld og betalte tilbage i guld. Gælden kom

med renter, det var hvad långiverne tjente. Den eksponentielle vækst i gældsudstedelse, vi har oplevet siden anden verdenskrig er blevet muliggjort af de finansielle institutioners ret til at udstede penge som gæld. I dag er det over 90% (DK: 96%) af den årlige forøgelse af pengemængden, der udstedes som gæld af private finansielle institutioner. Den samlede pengemængde i Danmark er øget med en faktor på mere end 150 siden anden verdenskrig. 75% af denne gæld er udstedt til boligmarkedet, altså vi har øget pengemængden helt enormt, som gæld i vores boliger. Denne enorme pengeforøgelse, cashes ind i disse år ind af Boomerne. Mens de der skal have tag over hovedet, forpligtiger sig at betale festen resten af deres liv, hvis de altså vil bo, der hvor de kan få et arbejde.

Den finansielle sektors reelle værdiskabelse er stort set blevet reduceret til kreative måder at strukturere gæld på, således at de kan udstede max penge. Den finansielle sektor tjener groft sagt penge på bare at udstede penge. Og når de har været for kreative i deres strukturering af fx boliggæld, ja, så står vores verden som vi kender den og vakler, siger de. Samtidig prøver man at overbevise de næste generationer at det er et stabilt system der sikrer vækst og rigdom. Det hele baseret på en evigt voksende gæld.

De vestlige økonomier sprænger år for år etablerede grænser for national gældsætning. Ved årsafslutning 2020 havde verdens lande udstedt 20% af ALLE penge i verden som gæld – på ET år. Nationalstaternes astronomiske gældsætning risikerer at sætte os skakmat, i den næste finansielle krise er det ikke sikkert at nationalstaterne kan redde den spekulative finansielle sektor og vi risikerer at se det totale kollaps af den globale finansverden.

Den spekulative finansielle sektors logik dominerer nu den reelle økonomi. Og den risiko sidder vi med som stat, på trods af at Danmark som nationalstat ikke længere er gældsat på en faretruende måde. Er det risikoen værd bør vi spørge os selv. Eller skal vi sikre vores fremskridt ved af afkoble vores finansielle nervesystem det globale spekulative system, der er bygget på et ekstraktivt økonomisk fundament.

Den Danske Logik

Det var engang elementær liberal og socialistisk – læs dansk – logik, at vores nøgleindustrier (forsyning, infrastruktur mm.) bedst understøtter sund vækst, når de er ejet af forbrugerne. Når nøgleindustrierne bliver underlagt den spekulative økonomi, protesterer vi nogle gange, fordi vi mærker det på vores livslove.

De fleste af os er enige om at fri markedsdannelse er den bedste måde at regulere handlen med varer på og dermed skabe en sund vækst baseret på effektivisering af produktionen af varer i et globalt konkurrerende selvregulerende system. Vi indregner ikke i denne ligning den såkaldte konsolidering af produktionsapparatet, hvor enkelte globale virksomheder helt dominerer en given niche af økonomien.

Ved folkemødet i 2018 deltog daværende formand for Socialdemokratiet og statsministerkandidat i en diskussion sammen med CEO af Novo Zymes og CEO af Netkompagniet. Direkte adspurgt fra publikum sagde Mette Frederiksen, at hun ikke så noget problem i den ekstreme globale ulighed, fordi vi i Danmark har demokratisk ejede store pengetanke, som ejer store dele af produktionsapparatet og dermed demokratiserer fordelingen af udbytte. CEO af NovoZymes bad om ordet, han var ikke enig. I hans optik er det et stort problem når, som det er nu, er én globalt dominerende virksomhed der tjener 75% af de globale avancer i en given niche. Han ser et marked hvor „the winner takes it all“ in the making. Han ser dette som et stort problem for den sunde konkurrence og innovation som et frit og konkurrerende marked tilbyder os. Reelt sætter en sådan markedsdominans, markedskræfterne ud af spil. And he would know, siden det præcis er NovoZymes markedspostition i dag, på rejsen fra 75% til 100% af den globale avance i deres niche. At hvile på laurbladene er ikke en ledende politikers privilegie, specielt ikke i en situation hvor en grundlæggende omlægning af vores økonomi står for døren, henimod bæredygtighed, hele vejen rundt.

Hvis vi udtog væksten drevet af den spekulative finansielle sektor ud af ligningen, har der reelt ikke været vækst i de Vestlige økonomier siden 1970'erne. En vækst der altså på roden er drevet af penge udstedt som gæld, er en økonomi på steroider der æder ben og muskel af den krop som vort samfund består af. Nationalstaten opbygger tillid fra borgerne til det finansielle system, det er denne tillid der ultimativt er den finansielle sektor kaution, hvis den stopper vil alle de penge udstedt som gæld ikke blive betalt, enten fordi borgerne ikke kan eller ikke vil. Hvis borgerne ikke kan betale, har man udviklet stærke systemer for inddrivelse. Inddrivelse af gæld er en af de centrale funktioner som retsstaten nu forventes at varetage. Viljen til at betale er også drevet af tillid, Danmark har en triple A rating, fordi man kan stole på, at vi betaler de fordringer, vi sælger på de internationale kapitalmarkeder. Et marked som ultimativt er kontrolleret af den hyber-spekulative off-shore økonomi.

Når den økonomiske vækst drives af en spekulativ økonomi, drives den ud fra kapitalens forventninger til fortjeneste. Hvis man kan tjene et uforholdsmæssigt stort afkast på spekulation, investeres der ikke nok i for eksempel tilpasning til et mere cirkulært ressourceforbrug. Det kan godt være, at der nominelt investeres mange penge i grøn omstilling, men det forslår slet ikke i forhold hvad der behøves. Det er lidt skørt af vi har opbygget en stor tillid til at Danerne betaler deres regninger, og så bruger tilliden til at udstede enorme mængder penge til en lineær og kortsigtet ekstraktive økonomi og forholdsmæssigt alt for lidt til en cirkulær og langtidsholdbar vækst.

Selv ud af de penge som allokeres til grøn investering af kapitalmarkederne, er det faktisk under en tredjedel der rent faktisk bliver placeret i grønne tiltag, den cirkulære økonomi passer fundamentalt ikke sammen med en spekulativ fjernejerks model, derfor.

Gældsætningen af det globale syd som erstatning af den direkte militære kontrol fra kolonitiden, tager for alvor fart fra 1970'erne. Efter den direkte koloniale kontrol, havde man for eksempel i Mellemøsten installeret korrupte ledere, som skovlede kontanter ind for fossile brændstoffer. Disse kontanter blev hovedsageligt deponeret i vestlige off-shore banker, som lånte dem ud til korrupte ledere i andre tidligere kolonier.

Der har dog også været globalt drevne politiske initiativer, der har eftergivet noget af kolonialgælden og der er blevet givet penge til det globale syd som hjælp. Men det overordnede billede er det samme, korrupte ledere der er en del af off-shore økonomien eller afhængig af denne, sikrer at den ekstraktive økonomi fastholdes, som det altoverskyggende globale økonomiske system – også i det globale syd. Den ekstraktive økonomi fastholder halvdelen af verdens befolkning i et direkte afhængighedsforhold, hvor deres ressourcer mest kommer andre end dem selv til gode.

Samlet set så har en enorm gældsætning underlagt nationalstaterne den finansielle off-shore økonomi. Den enorme vækst i penge i vore økonomier, ender i off-shore økonomien, enten efter at have betalt nationale skatter eller i større og større grad helt uden om de nationale økonomier. Danmark accepterer dette tab af selvstændighed på grund af den enorme vækst i velstand. Velstand skabt på gæld og overforbrug af jordens ressourcer som fremtidens generationer må betale for.

Den næste type gæld der lanceres er den enorme gældsætning af ejendomsmarkedet til langt over dets murstensværdi. I dag koster en kvadratmeter cirka 10.000 kroner at bygge, men sælges mange steder for 5 gange mere. I dag udstedes mere end 70% af de årligt udstedte penge i Danmark som gæld i vores mursten. (DK Statistik) Denne gæld var helt frem til 1990 ejet af danskerne selv i et unikt kooperativt system, der hvilede i sig selv. Med afviklingen af Realkreditte ved salg af stor del af gældsportofolien til Danske Bank, flyttede man magten over denne efterhånden enorme gæld over i den finansielle sektor. Vi bør huske at gælden i ejendomsmarkedet skal betales af de næste generationer, altså den enorme pengeforskel mellem murstensværdi og spekulativ værdi. Det var jo netop denne forskel der ledte til finanskrisen i 08/09. Den finansielle sektor havde „produktudviklet“ så meget ovenpå denne gæld og tjent så alt for mange penge på det som boligejerne slet ikke kan betale – og boblen brast. Så det er altså ikke uvæsentligt for Danerne hvordan vi placerer denne store generationsgæld.

Tabet af økonomisk selvstændighed

For at forstå risikoen for den danske nationaløkonomi, skal bore lidt i hvad der skete i Danmark efter den såkaldte finanskrisen i 2008/09. Danske Bank sidder, som nævnt med en stor del af den danske ejendomsgæld, så da en vågen medarbejder i 2006 opdager at der var ved at opstå en alvorlig risiko på netop ejendomsgæld i USA, som potentielt kunne „spilde over“ til Danmark. Han så at man simpelthen havde været alt for kreativ i strukturering og omstrukturering af ejendomsgæld, uden nogen reel forbindelse til den økonomiske virkelighed. Den vågne medarbejder går derfor til sin chef Peter Straarup. Danske Bank tegnede kort efter en slags forsikring på hele deres ejendomsgældsportofolie hos det amerikanske forsikringsselskab AIG. Forsikringen kostede Danske Bank 100 millioner dollars om året, men risikoen og det nationale ansvar taget i betragtning, valgte man altså at betale ved kasse et.

På den ene side havde Danske Bank arbejdet i tyve år på at bide skeer med de store internationale banker og hermed eftergjorde mange af de satsninger som reelt har gjort verdensøkonomi et stort spekulativt cirkus. Allerede i 2012 kunne opgøre finansielle derivater (læs: meget kreativt og spekulativt gældssalg) mindst 13 gange det samlede globale BNP. Samlet set har hver af os danskere gældsat sig mere end stort set alle andre i forhold til vores indkomst.

Danske Bank betaler altså fra 2006, 100 millioner dollars om året for at afdække en risiko Danskere med huslån i banken ikke havde FØR vi kommercialiserede den danske ejendomsgæld og nedlagde det kooperative system. I over 200 år var nærmest hele den danske ejendomsgæld ejet i fællesskab af låntagerne. Formålet var at yde så billige lån som muligt, ikke at finde på snedige måder at tjene penge på noget helt basalt, tag over hovedet. Med lovændringer fra 1989 og frem, kulminerende med salget af Real Kredit Danmark til Danske bank i 2000 afskaffes det kreditforeningsbaserede system i Danmark og derfor stod vi allerede 8 år senere i en krise der truede med at vælte vores nationaløkonomi – hvorfor dog gøre det må man spørge.

Som bekendt fik den vågne medarbejder ret, ejendomsgæld var blevet „produktudviklet“ så meget at de der ejede gælden reelt ikke vidste hvad de havde købt. Krisen rammer USA hårdt, initialt lader man Lehmann Brothers gå konkurs, men USA's regering pålægger Federal Reserve at redde netop forsikringsselskabet AIG, fordi deres konkurs formentligt ville have væltet hele ejendomsmarkedet og dermed hele den spekulative økonomi.

Tilbage i Danmark udtaler Danske Banks direktør initialt, at den amerikanske ejendomsmarkedsgældskrise ikke bekymrer Danske Bank. Han fortæller ikke, at det er fordi man på dette tidspunkt har en all-risk forsikring hos AIG. Men dette ændrer sig markant i månederne efter. Efter at Federal Reserve har overtaget kontrollen over AIG, tager den nødvendige restrukturering af firmaet alt for lang tid. Det skrives der meget om i de finansielle aviser i USA. Svaret fra Federal Reserve er at AIG har et stort engagement i ejendomme i Europa, som man ikke har fået afklaret. Vi ved nu, at det er Danske Bank's forsikring, der her refereres til, det får læserne ikke at vide dengang.

Det næste Federal Reserve gør overfor Danske Bank er at skrive til banken at forsikringen er opsagt med øjeblikkelig virkning – UDEN kompensation. Da Danske Bank protesterer, finder den vågne medarbejder sig konfronteret med Federal Reserve og AIG's repræsentanter på et dyrt advokatkontor i London. Danske Bank får et simpelt valg, accepter opsigelsen af forsikringen og en kompensation på 100 mio USD eller se Danske Bank's dollar licens inddraget og en global smædekampagne. Reelt en dødstrossel til Danske Bank. Stemningen til mødet var, som han udtrykker det; HA go home!

Medarbejderen flyver hjem og underretter Direktøren som øjeblikkeligt må videre til statsministeriet, fordi hvis Danske Banks soliditet er væk og hele den store ejendomsgældspost smides på en finansiell sektor i brand, er det, den

største nationaløkonomisk udfordring siden anden verdenskrig. Man tager tudekixen på de 100 millioner dollars og den danske stat går ind med en massiv økonomisk understøtning af ejendomsgælden. Danske Bank og dermed Danmark blev uofficielt udfordret på sin eksistens. Den grundlæggende årsag er den finansielle sektor i USA's alt for kreative evner til at udstede gummichecks. Det er ikke småpenge vi taler om, den danske stat stiller garantier 3.000 milliarder kroner, svarende til 1,5 det danske BNP. Garantier bliver stillet netop til The Federal Reserve for at opnå dollar lån og dermed bliver vores afhængighed af den amerikanske spekulative logik cementeret midt i en nedsmeltning af samme.

Danske Banks direktør måtte brødebetyngt bede Danerne om hjælp, på trods af at Danske Bank havde udvist rettidig omhu og forsikret sig det bedste man kunne mod en risiko den vågne medarbejder havde set komme. Men når skidtet rammer fanen, som man siger, så er der altså nogen der bestemmer over markedet, over nationen og over loven.

At Danske Bank siden er sluppet relativt nemt forbi hvidvaskning af sorte Russiske penge, opkrævning af ulovlige gebyrer én-masse fra almindelige Danere og generelt gjort sit til at miste den tillid som deres eksistens ultimativt er afhængig af. De regulatoriske systemer som burde træde til, forstår realiteterne og kender deres plads i nødvendighedens politik, med tilpasning og underdanighed overfor en overvældende global magt. Måske derfor er en indtjening på sorte russiske kontanter helt ude af propositioner og opkrævninger af ulovlige penge fra kunderne – helt acceptabelt, i det store billede?

Hvordan kunne en global krise, udløst af ulovlig spekulationer i USA ende med at én mand kom i fængsel og resten af de skyldige hævede enorme bonusser for at ødelægge livet for millioner af almindelige borgere i hele den vestlige verden? Svaret er sådan set enkelt nok – nødvendighedens politik!

Den 25 april 2022 får vi løftet sløret for hvordan man løste den enorme likviditetskrise Danske Bank og dermed Danmark stod i 2008.

Den 25. April 2022 udtaler Rigsrevisionen den alvorligste kritik man kan overfor Finansministeriet. Finansministeriet havde givet instruks til Nationalbanken om at øge den danske statsgældsætning med 26,5 milliarder kroner, udover de 60 milliarder man allerede at lånt. Vel og mærke uden at underrette folkettinget med så meget som et ord om hvorfor. Stadig her 15 år

senere er der ikke blevet kastet lys over hvorfor man tog dette enorme lån. Rigsrevisionen udtrykker „meget alvorlig utilfredshed“ over at vi Danskere nu skal betale 1,4 milliarder kroner om året i renter til en gæld folkettinget og dermed det danske folk aldrig har fået at vide hvorfor var nødvendigt at optage. Fordi at fortælle hvorfor, ville udstille det faktum, at vi havde fået rockertæsk.

Pengemagtens operativ system

Initialt drives den ekstraktive økonomis finansielle nervesystem af gældsudstedelse til stater, dette er vokset støt igennem hele købmændenes epoke. Den seneste kreative forklaring på, at det kan vi bare blive ved med er et begreb opfundet til lejligheden kaldet Quantitative Easing, hvor man påstår, at fordi renterne er så lave, så er der ikke en øvre grænse for hvor stor en gæld en stat kan påtage sig. Inflationen betaler renterne og mere til, så det er lige før det påstås af nogle økonomer at det er „free money“. Specielt i USA opfører man sig som om, at det er free money. Hvert år driver den amerikanske kongres statens evne til at betale sine fordringer til grænsen i forbindelse med endnu engang at hæve gældsloftet for USA. Og det gør man så, år efter år, hæver den forpligtigelse som enhver amerikaner påtager sig ved sin fødsel.

Men staternes gældsætning var ikke helt nok til at drive et overforbrug af luksusvarer, til at fylde ordrebøgerne, for at opnå såkaldt nødvendige årlige vækst i BNP – og dermed vores triple A rating. Fra starten af 1960'erne og frem til i dag starter vi derfor også med at udstede astronomiske mængder penge som gæld i mursten. Men det er stadig ikke nok vækst/gæld. I en stagnerende økonomi i 1980'erne, forbruges der simpelthen ikke nok til at holde en stigende vækst kørende. Så under Reagan i 1980'erne øges den private forbrugsgæld i USA til over 38% af Bruttonationalproduktet. Og den private gæld er kun steget siden. Forbrugsfesten skal fortsætte for ellers bryder systemet sammen, må vi forstå. Husk Erik Ib Schmidt og hans problematisering af tabet af selvstændighed, der følger med gæld til import af luksusvarer. Andelen af danskernes rådighedsbeløb som bruges på essentielle varer daler og daler, så der skal forbruges andre slags varer for at holde „hjulene i gang“.

Vi bør huske, at det er tilliden i det danske samfund som ultimativt understøtter den finansielle sektor og derfor gælden. Hvis borgerne i

dette land ikke længere kan eller vil kautionere for den finansielle sektors kreativitet, så risikerer vi at gældscirkuset vælter.

Da vi sejrede – ad helvede til

Efter den kolde krigs afslutning i begyndelsen af 1990'erne får historikeren Fukuyama's stor opmærksomhed med hans ide om at, den velkendte model for markedsøkonomi skulle fortsætte i en unipolær verdensorden under amerikansk lederskab. Vesten havde vundet, og den ideologiske kamp er slut. Nu er der kun tilbage at udvikle resten af verden i vestens forbillede. Mens man kan være enige i at en historie er slut, skal vi lige være enige om hvilken historie, der er slut.

Danefærd mener, at den historie der er slut, er historien om den ekstraktive økonomi. En økonomisk verdensorden der baserer sig på en lineær og uretfærdig global udvikling, er slut. Herunder vil vi beskrive hvad dette epokeskifte betyder i et civilisatorisk perspektiv.

Den unipolære verdensorden, som Fukuyama beskriver, erstattes op gennem 2000'erne af en mere multipolær verdensorden, snarere har vi set en global økonomi der i stor grad søger væk fra en unipolær Amerikansk dominans. Ja, vi har en global markedsøkonomi, men der er meget forskellige tilgange til at være på det globale marked.

Fukuyama har dog til dels ret i sin analyse – vi har stadig ikke et komplet alternativ til et unipolært domineret marked, men netop dette forhold har skabt en eksplosion i tænkningen. Vi ser en mere konstruktiv kritik af markedsøkonomien og off-shore økonomien. Nok er kommunismen som markedsøkonomiens modpol død, men vi oplever en opblomstring i videreudviklingen af markedsøkonomien. Det er indenfor rammerne af udvikling og ikke konflikt den politiske diskussion finder sted. Det er på denne ramme, at den andelsøkonomiske model finder sin rette plads.